

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VÝZNAM KONCEPTU SNOEZELÉN PRO SENIORY Z HLEDISKA LIDSKÉ
DŮSTOJNOSTI**

Vedoucí práce: Mgr. Martina Pavelková

Autor práce: Lenka Papežová DiS.

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: kombinovaná

Ročník: 3.

2015

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citovaných zdrojů. Prohlašuji, že v souladu § 47b zákona č. 111/1998 Sb, v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....
Lenka Papežová DiS.

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Martině Pavelkové, za trpělivost, cenné rady a připomínky, které mi při zpracování mé práce poskytla.

OBSAH

ÚVOD	5
1. KONCEPT SNOEZELEN	7
1.1 Vznik, vývoj a základní definice	7
1.2 Cíle a principy Snoezelenu	10
1.3. Multisenzorická místnost.....	14
1.4 Typy využití metod Snoezelenu	17
1.4.1 Snoezelen jako terapeuticky orientovaný přístup	17
1.4.2 Snoezelen jako pedagogicko-podpůrný přístup.....	18
1.4.3 Snoezelen jako volnočasová aktivita	19
1.5 Konkrétní příklady využívaných metod	19
2. SENIOŘI	22
2.1 Vymezení pojmu stáří.....	22
2.1.1 Biologická dimenze stáří	23
2.1.2 Psychologická dimenze stáří.....	24
2.1.3 Spirituální dimenze stáří	25
3. VÝZNAM KONCEPTU SNOZELEN PRO LIDSKY DŮSTOJNÉ STÁRNUTÍ	27
3.1 Bioetické principy.....	28
3.1.1 Princip lidské důstojnosti.....	29
3.1.2 Lidská důstojnost ve stáří	31
3.2 Pozitivní dopady konceptu Snoezelen na seniory	35
3.3 Snoezelen jako součást péče pro seniory s demencí.....	36
3.4 Snoezelen terapie v ČR a na Slovensku pro seniory	37
ZÁVĚR	40
Abstrakt	42
Seznam použitých zdrojů	43
Seznam použité literatury	43
Internetové zdroje	45
Seznam obrázků	46
Seznam příloh	47

ÚVOD

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla věnovat tématu, jež je mi velmi blízké neboť senioři a péče o seniory mě přivedla k samotnému rozhodnutí studovat na vysoké škole právě Sociální a charitativní práci.

Motivací k výběru pro mě byly i též zkušenosti získané v průběhu studia, kdy jsem měla možnost projít si několika domovy pro seniory. I když byla poskytovaná péče v těchto domovech na dostačující úrovni, ani v jednom z nich nebyla multisenzorická místnost pro seniory. Díky využívání této metody, bychom mohli dnešním seniorům, nabídnout možnost zlepšení fyzického i duševního stavu, zlepšení prožívání jejich volného času v domovech, ale hlavně bychom se postarali o snížení či úplné odstranění nežádoucích projevů v chování seniorů, jako je agresivita, autoagresivita a neochota spolupracovat. Věřím, že právě využívání konceptu SNOEZELLEN ve větší míře by mohlo vést ke zmírnění stresu, agresivity a strachu, nejen u zdravých seniorů, ale hlavně u klientů se zdravotním postižením, s Alzheimerovou demencí či se stařeckou demencí při zachování jejich lidské důstojnosti.

Cílem mé bakalářské práce je poukázat na pozitivní vlivy konceptu Snoezelen a možné zařazení tohoto konceptu do standardní péče poskytované našim seniorům.

V první části mé bakalářské práce se věnuji základním teoretickým otázkám jako je vymezení pojmu, vznik a vývoj samotného konceptu Snoezelen. Uvádím zde základní cíle a principy konceptu, popisují blíže využívané metody a v jedné z kapitol se věnuji popisu a vybavení samotné multisenzorické místnosti, která je klíčovým prostředím využívaným při uplatňování konceptu Snoezelen. Snažím se, aby tyto informace poskytly ucelený přehled o základních teoretických východiscích dané problematiky, vzhledem, k dle mého názoru nedostačujícímu množství odborné literatury v českém jazyce týkajícího se této nové metody.

Druhou část mé práce tvoří problematika stáří, vymezení všech dimenzí starého člověka a hlavně se zabývám samotnou lidskou důstojností seniorů v dnešní době. Bohužel většina seniorů, žijících v naší společnosti, přijímá slepě zastaralé předsudky o starých, senilních lidech. Je až zarážející kolik starších lidí podceňuje své duševní schopnosti a raději se stávají závislými na ostatních lidech.

A právě ve třetí části mé práce se snažím poukázat na to, jak v rámci zachování lidské důstojnosti pro seniory, musíme o jedinci nejen přemýšlet, ale hlavně k němu přistupovat jako k individuální osobnosti a podle toho mu nabídnout kvalitní volnočasový program. Při využití konceptu Snoezelen pro seniory popisují pozitivní účinky nejen na tělesnou schránku, ale i na samotnou mysl seniory, která se danou aktivitou rozvíjí, posiluje ale i udržuje. Motivace, zájem i osobnost starého člověka, tak zůstává i nadále zachována v rámci lidské důstojnosti a následně důstojného prožití stáří.

Práce je psána pomocí dostupných knižních zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury. Zejména byly využity publikace Bc. Renáty Filatové a Kateřiny Janků.

1. KONCEPT SNOEZELEN

1.1 Vznik, vývoj a základní definice

Již v roce 1966 se američtí psychologové Cleland a Clark zabývali myšlenkou podpory vývoje, zlepšení komunikace a chování osob s vývojovými vadami, mentální retardací, hyperaktivitou či autismem pomocí vybraných smyslových podnětů. Jako první vytvořili multisenzorické, vícesmyslové prostředí, tzv. „*sensory cafeteria*“ – „*smyslová samoobsluha*“¹, ve kterém bylo podněcované zrakové, sluchové, čichové, hmatové a kinestetické vnímání.²

Tuto teorii nadále rozpracovali v 70. letech 20. století hlavně v Holandsku. V roce 1979 pak tuto myšlenku pod názvem *snoezelen* představili na semináři Jan Hulsegge a Ad Verheul. Ad Verheul v rámci své civilní služby ocitl v centru De Hartenberg, kde s kolegou hudebním pedagogem Janem Hulseggem vytvořil koncept, který se zaměřoval na aktivizaci do té doby převážně ležících, tělesně a mentálně hendikepovaných klientů. První jejich počinem byl stan pro těžce postižené osoby, ve kterém byly instalovány zrakové, čichové a sluchové podněty. V roce 1983 byla v Holandsku zřízena první stálá Snoezelen místnost v centru De Hartenberg.³ Ad Verheul je považován za otce *snoezelenu*, zasloužil se též o další rozvoj a hlavně popularizaci této koncepce po celém světě. Je autorem první knihy o *snoezelenu*: *Snoezelen, jiný svět: praktická kniha smyslových zážitkových prostředí pro mentálně hendikepované*.⁴ Ihned po vydání této knihy začaly po celé Evropě i v dalších koutech světa vznikat podobné místnosti určené nejen dětem, ale i dospělým se smyslovými poruchami a poruchami učení. Během krátké doby se stalo slovo Snoezelen registrovanou značkou britské společnosti ROMPA, a tak se postupně začaly objevovat i nové pojmy a přístupy multismyslové stimulace, mezi nimi například: multismyslové prostředí, řízené multismyslové prostředí, multismyslové místnosti, smyslové pojízdné vozíky či smyslové divadlo.⁵ V roce 2002 vzniká Mezinárodní Snoezelen Asociace (ISNA), která

¹ Asociace *Asnoez* [online], [cit. 2014-09-25] dostupné na [www: http://www.snoezelen-mse.cz/index.php/struktura-asnoez/2-article/3-historie-snoezelenu](http://www.snoezelen-mse.cz/index.php/struktura-asnoez/2-article/3-historie-snoezelenu)

² Srov. ORIEŠČIKOVÁ, H., HRČOVÁ, J., *Snoezelen*. 1. vyd. VERBUM – vydavatel'stvo Katolickéj univerzity v Ružomberku, 2010. ISBN 978-80-8084-639-8

³ Srov. *Asociace Asnoez* [online], [cit. 2014-09-25] dostupné na [www: http://www.snoezelen-mse.cz/index.php/snoezelen-mse](http://www.snoezelen-mse.cz/index.php/snoezelen-mse)

⁴ Srov. FILATOVÁ, R., *SNOEZELEN-MSE*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014. ISBN 978-80-905419-3-1

⁵ Srov. tamtéž.

byla představena na I. mezinárodním sympoziu Snoezelen v De Hartenbargeském centru. O deset let později došlo k rozdělení na dvě samostatné organizace a to: ISNA-Snoezelen professional a ISNA-MSE. ISNA professional si vytkla za cíl profesionalizovat Snoezelen koncept, a její činnost je především zaměřena na prosazování orotoxního výkladu Snoezelen konceptu, který připouští pouze Snoezelen v omezené podobě. Oproti tomu ISNA-MSE sleduje současný vývoj v jednotlivých vědách a implementuje nejnovější poznatky vědy do konceptu Snoezelenu. Tato mezinárodní organizace je tvořena odborníky z oblastí neurověd, psychologie, psychiatrie a speciální pedagogiky, kteří sledují současný vývoj a o nových zjištěních informují na svých přednáškách, v publikacích, na konferencích apod. Mezi hlavní cíle této organizace patří kooperace mezi různými profesemi, institucemi, národními asociacemi a všemi skupinami, které koncept Snoezelen využívají. Velký důraz klade na publikační činnost, vzdělávání v této oblasti a organizaci mezinárodních konferencí či setkávání odborníků.⁶

V České republice vzniká dne 7. 3. 2011 **ASNOEZ – Asociace konceptu Snoezelen České republiky**, založená Renátou Filatovou, speciální pedagožkou za spolupráce Kateřiny Janků. Tato asociace je dobrovolná organizace s rozšířenou působností, sdružující členy s profesním zaměřením na základně společného zájmu konceptu Snoezelen. V současnosti má asociace 44 řádných členů. Mezi hlavní cíle české odnože patří sdružovat zájemce i dobrovolníky a prosazovat společné zájmy a potřeby členů, zajišťovat nové poznatky a prohlubovat zájem o koncept Snoezelen-MSE formou workshopů, odborných stáží, konzultací, vydáváním odborných publikací, vzdělávat dospělé, především pořádáním vzdělávacích akcí, seminářů, konferencí, apod. Dbát na profesionalitu svých členů, spolupracovat s obdobnými institucemi a realizovat výzkum v oblasti konceptu Snoezelen-MSE.⁷ Jsem velice ráda, že i já jsem se mohla v říjnu loňského roku účastnit dvoudenní konference pořádanou touto asociací a to: **Konference Terapie z rukou odborníků znamená luxus pro všechny smysly**, v Brně. V rámci této konference vystoupilo mnoho odborníků z řad neurologie, psychologie, psychiatrie i pedagogie. Díky této konferenci jsem osobně poznala mnoho významných osobností, v první řadě jednoho ze zakladatelů Ada Verheula, prof. Paula Pagliana a z českých řad Bc. Renátu Filatovou, Mgr. Petra Kudělku a Ing. Bc. Hanu Vojtovou, jež

⁶ Srov. FILATOVÁ, R., *SNOEZELLEN-MSE*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 16. ISBN 978-80-905419-3-1

⁷ Srov. *Asociace Asnoez*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://www.snoezelen-mse.cz/index.php/o-asnoez>

měla velmi zajímavou přednášku na téma: Smyslová aktivizace podle Lore Wehner a vztah ke konceptu Snoezelen. Velice jsem také ocenila prezentovaný dokument „Snoezelen, jiný svět“, který byl přímo ze samotného centra De Hartenberg, kde byly prezentovány samotné místnosti, jejich využití i spokojenost tamních „pacientů“. Pro zajímavost přikládám samotný program konference – viz. přílohy.

Vrátím-li se k samotnému vzniku konceptu Snoezelen, je základní otázkou pro laiky: „Co to vlastně Snoezelen je a jak se to vyslovuje?“ Pojem Snoezelen je kombinací dvou holandských slov „*snuffelen*“, což znamená čichat a „*doezelen*“, jež překládáme jako odpočívat, relaxovat.⁸ Zadáme-li dnes do vyhledávače Google slovo „Snoezelen“, objeví se nám přes 500 tis. nalezených odkazů ve více než 26 jazycích.⁹ Já zde předkládám poslední definici uveřejněnou na setkání v Alabamě v USA:

Definice přijata zástupci ISNA-MSE (2012)

„Koncepční rámec SNOEZELEN-MSE je definován jako dynamické prostředí intelektuálního vlastnictví postavené na citlivém, propojeném vztahu mezi účastníkem, zkušením doprovázejícím člověkem a kontrolovaným prostředím, ve kterém je nabízeno velké množství smyslových stimulů. Byl vyvinut v polovině 70. let 20. století a je praktikován po celém světě. SNOEZELEN-MSE se řídí etickými principy obohacování kvality života. Tento sdílený přístup lze aplikovat v terapii, při vzdělávání a ve volnočasových aktivitách a koná se ve speciálním, k tomu určeném prostředí, které je vhodné pro všechny lidi, zejména pro ty se speciálními potřebami, včetně lidí s poruchami autistického spektra nebo demencí.“¹⁰

V současnosti je pojem *snoezelen* rozšířený po celém světě. Historicky tedy *snoezelen* začínal jako koncept relaxačních místností poskytujících širokou škálu smyslových zkušeností, které zvyšují kvalitu života jednotlivce s mentální retardací. Dnes se však této metody využívá pro široké spektrum klientů, najít jej můžeme v mateřských a základních školách, integračních centrech, hospicích, denních

⁸ *Asociace Asnoez*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://www.snoezelen-mse.cz/index.php/snoezelen-mse>

⁹ Srov. FILATOVÁ, R., *SNOEZELEN-MSE*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 7. ISBN 978-80-905419-3-1

¹⁰ FILATOVÁ, R., *SNOEZELEN-MSE*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 14. ISBN 978-80-905419-3-1

stacionářích, nemocnicích, rehabilitačních centrech, centrech pro duševní zdraví, či v centrech pro krizovou a včasnou intervenci.¹¹

1.2 Cíle a principy Snoezelenu

Snoezelen je multifunkční metoda, která se realizuje v obzvláště příjemném a upraveném prostředí, která využívá světelných a zvukových prvků, vůní a hudby, přičemž jejím cílem je vyvolání smyslových pocitů. V základu je určena pro osoby s vývojovými poruchami, s mentálním, tělesným nebo vícenásobným postižením, s poruchou autistického spektra, poruchami chování a učení, s psychickými poruchami, traumatickým poraněním mozku, u lidí s demencí a u chronicky nemocných pacientů.¹²

Od svého vzniku zažila metoda Snoezelen mnoho proměn. Aktuálně je svými zástupci po celém světě považována jednak za původní volnočasovou aktivitu, jež jsem zmiňovala v úvodu, ale také je propracována jako podpůrná edukační metoda s primárním důrazem na vzdělávání a v neposlední řadě je stále více pojímána jako právoplatná terapeutická metoda, která má svůj řád, svá pravidla a svůj systém.¹³ Nestrukturovaná a nepromyšlená práce, nesprávné použití místnosti či neodbornost vede k pasivitě, chaosu, podnětové dezorientaci nebo dokonce k zahlcení vjemy. Uživatelé místnosti se pak stáhnou, mohou začít být apatičtí, agresivní nebo zaujmou jiné nechtěné postoje. Proto je důležité dbát na to, aby práce v multismyslových místnostech byla jasná, smysluplná, měla svůj řád a jasný cíl.¹⁴

Cíl Snoezelen terapie se stanoví na základě předchozí diagnostiky a problémů konkrétního uživatele místnosti. Obecně cílem není jen uvolnění, pohoda a spokojenost, ale i stimulace smyslového vnímání a podpora rozvoje osobnosti klienta. Podpora se vztahuje na více oblastí vývoje: vnímání, emocionalitu, kognitivní procesy, komunikaci nebo motoriku. Dalšími cíli může být například redukce stresu a stereotypního chování, zvýšení spontaneity, motivace, iniciativy a zlepšení vztahu mezi klientem a terapeutem.

¹¹Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://snoezelen.sk/cz/co-je-snoezelen-teoreticky-uvod/>

¹² Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://snoezelen.sk/cz/co-je-snoezelen-teoreticky-uvod/>

¹³ Srov. *Asociace Asnoez*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://www.snoezelen-mse.cz/index.php/struktura-asnoez/2-article/3-historie-snoezelenu>

¹⁴ Srov. tamtéž.

V pedagogickém prostředí a praxi může Snoezelen sloužit jako opatření zaměřené na podporu procesu výchovy a vzdělávání.¹⁵

Hlavním principem práce ve Snoezelen místnostech je individuální přístup. Zde je velmi podstatná schopnost empatie, dokázat se vcítit do situace klienta, dívat se na svět jeho očima. Jedině tak je možné vytvořit příjemné prostředí, ve kterém se bude cítit dobře. Nikdy bychom neměli klientovi vnucovat naše pocity, ale brát v úvahu jeho potřeby, individuální schopnosti a předpoklady. Klientovy nemusí vyhovovat například příliš silné zvuky či nevhodné osvětlení apod. Pro vytvoření správné atmosféry je nezbytné umět se vcítit do situace klienta, „dívat se jeho očima“ a „slyšet jeho ušima“, abychom mohli vytvořit příjemnou atmosféru, v níž se bude bezpodmínečně cítit dobře. Dosáhnout toho lze správným výběrem hudby v pozadí, ztlumením světla, ztišením hlasitosti, eliminací rušivých vlivů a vytvořením pohodlných míst k sezení nebo ležení.¹⁶ Jako v každé jiné sociální práci s klientem i zde by měl klient podle svých možností rozhodovat sám a veškerá iniciativa by měla vycházet od něj. Průvodce klienta musí respektovat a přizpůsobovat se jeho volbě. Důležité je také respektovat tempo klienta, kdy je potřeba poskytnout mu dostatek času, neboť intenzita vnímání a zpracování podnětů je u osob s postižením rozdílná. Všeobecným záměrem je, aby klient zachytil a zpracoval podněty a vytvořil si nové zážitky svým vlastním tempem a způsobem. Důraz se také klade na vztah mezi klientem a terapeutem, který musí být založen na vzájemné důvěře obou zúčastněných. Z tohoto přístupu vyplývá další princip a to princip nedirektivního přístupu. Tento přístup lze shrnout tak, jak jej prezentují samotní Verheul, Hulsegge: „*nic se nemusí, vše je dovoleno*“. Je naprosto nevhodné vnucovat klientovi naše představy a pocity, naopak je velmi důležité, aby měl klient dostatek prostoru ke zkoumání prostředí a nabízených podnětů a mohl je nechat na sebe působit.¹⁷ Dobrovolnost a svoboda bez nátlaku se vztahuje především na svobodu pohybu a chování v místnosti, kdy se klient může volně pohybovat, zkoumat prostředí a nechat podněty na sebe působit. Průvodce je zde vnímán spíše jako prostředník, který klienta respektuje, měl by se přizpůsobit klientovým představám a měl by být trpělivý a tolerantní víc než obvykle.¹⁸

¹⁵ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na [www: http://snoezelen.sk/cz/co-je-snoezelen-teoreticky-uvod/](http://snoezelen.sk/cz/co-je-snoezelen-teoreticky-uvod/)

¹⁶ Srov. tamtéž.

¹⁷ Srov. *Asociace Asnoez*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na [www: http://www.snoezelen-mse.cz/index.php/struktura-asnoez/2-article/3-historie-snoezelenu](http://www.snoezelen-mse.cz/index.php/struktura-asnoez/2-article/3-historie-snoezelenu)

¹⁸ Srov. tamtéž.

Podle autorů mnoha publikací týkající Snoezelen terapie Hutchinsona a Haggara je individuální přístup významným činitelem pro vybudování si vzájemného a důvěrného vztahu mezi klientem a terapeutem. Takový vztah pak poskytuje cennou zkušenost osobního kontaktu pro oba zúčastněné a umožňuje lepší komunikaci. Oproti tomu se však mnoho lidí cítí dobře ve společnosti druhých a metoda Snoezelen zde pak může pomoci nabídkou sdílených zážitků při skupinové využití terapie. Klientům je zde umožněno objevovat prostředí společně a tímto způsobem se seznamovat s novými zážitky.¹⁹

Co se týká časového rozmezí, ideální délka pobytu ve Snoezelen místnosti je 30-45 minut, při skupinové aktivitě je možné prodloužit délku lekce na 45-60 minut. Vždy je však důležité respektovat individuální potřeby klienta, jak jsem již uvedla výše. Proto čas strávený ve Snoezelenu může být i kratší. Uvádí se, že na délce pobytu až tolik nezáleží, důležitá je zde **pravidelnost**.²⁰

Největší a nespornou výhodou Snoezelnu je jeho multifunkčnost, která jej odlišuje od ostatních terapeutických metod. Místnosti multismyslového vnímání lze využívat jako pozitivně laděné prostředí k relaxaci, poznávání a vytváření nových zkušeností, interakci ale i dalším cílům dle individuálních potřeb a přání uživatelů.²¹

Dle Filatové je největším úskalím v terapii najít společnou řeč s druhým člověkem, naladit se na jeho vlnu a to i v případě, že klienta dobře známe a máme jeho důvěru. „Snoezelen je zvláštní místo, prostor, kde terapeut kontroluje techniku, režíruje strukturovanou Snoezelen hodinu, která musí klienta oslovit do hloubky všech smyslů.“²² Najít východisko dvou lidí vůči obecné normě s ohledem na profesi terapeuta, diagnózu klienta a mnoho dalších aspektů není vůbec snadné a může zabrat až dvě třetiny samotné práce. Vždy jde o originální řešení, jehož východiskem je **snoezelen efekt**. Snoezelen efekt se dostaví vždy, stačí dodržet pouze několik jednoduchých zásad. Výrazně se však musí změnit myšlení každého, kdo ve Snoezelen prostředí pracuje a „svým“ klientům chce sloužit. Působení snoezelen efektu, tedy jeho délka, intenzita a schopnost zvědomení přímo souvisí se zkušeností, profesí, vzděláním a schopností sdílení a provázení (prožitkem) klienta terapeutem. V této terapii jde

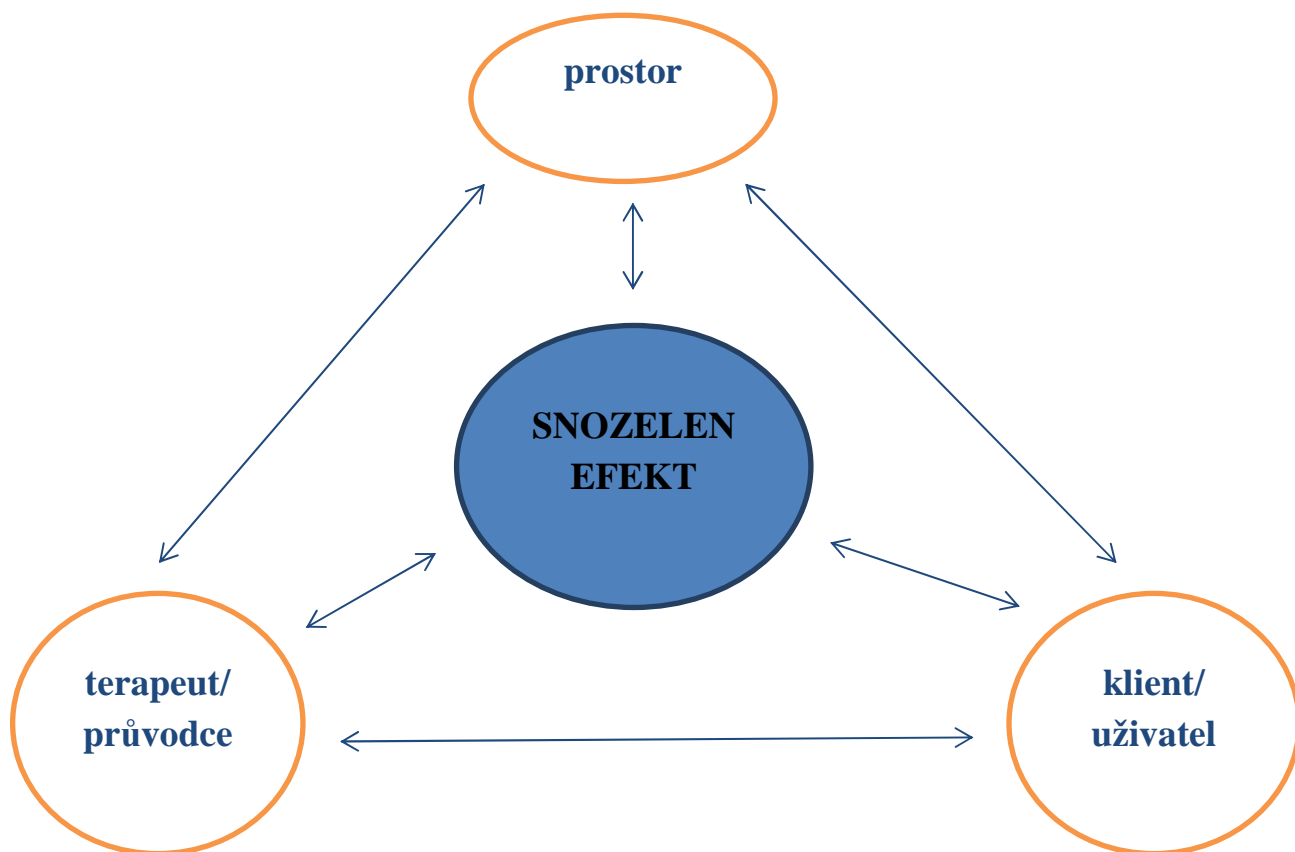
¹⁹Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://snoezelen.sk/cz/zakladni-pristupy/>

²⁰ Srov. *Asociace Asnoez*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://www.snoezelen-mse.cz/index.php/struktura-asnoez/2-article/3-historie-snoezelenu>

²¹ Srov. tamtéž.

²² FILATOVÁ, R., *SNOEZELLEN-MSE*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 120. ISBN 978-80-905419-3-1

vlastně o to, vyměnit negativní v životě klienta za to pozitivní. Vzájemné působení můžete vidět na uvedeném obrázku:²³

obr. 1: Snoezelen efekt

²³ FILATOVÁ, R., *SNOEZELEN-MSE*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 121. ISBN 978-80-905419-3-1

1.3. Multisenzorická místnost

Alfa a omegou celé Snoezelen koncepce je multisenzorická místnost. Prostředí, ve kterém lekce probíhají, by mělo být v první řadě pohodlné, lákavé, poskytující podněty adaptabilním a přijatelným způsobem. Jednotlivé pomůcky a jejich kombinace by měly společně vytvářet požadovanou atmosféru pro pozitivní působení terapeuta. Jednotlivé místnosti pak mohou poskytovat široký rozsah stimulace a participace.²⁴ Každá místnost Snoezelenu je jiná, je vytvořena na základě požadavků uživatele a jeho potřeb. Není proto možné vytvořit prototyp místnosti, který by vyhovoval všem klientům s různými poruchami. Za základní místnost je považována tzv. „bílá místnost“ z důvodu lepšího vyniknutí optických a světelných kabelů.²⁵

obr. 2: Bílá místnost při denním světle

²⁴ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://snoezelen.sk/cz/prirucka-pro-tvurce-snoezelen-i-hutchinson-haggar/>

²⁵ FILATOVÁ, R.; JANKŮ, K. *SNOEZELLEN*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 32. ISBN 978-80-260-0115-7

obr. 3: Bílá místnost při terapii

obr. 4: Bílá místnost při terapii

Bílá místnost nabízí jemnou stimulaci a relaxaci. Bílé stěny a strop absorbují pastelové barvy na ně promítané a evokují různé zážitky. Bílá místnost je také nejpopulárnější místností, která poskytuje primárně ideální prostředí pro aplikaci Snoezelenu. Podlaha a stěny mohou měnit barvu nebo vibrovat při aktivování spínače reagujícího na tlak nebo zvuk. U takových místností lze dosáhnout nejlepšího efektu, pokud mohou působit jako zásobárna podnětů, která nabídne klientovi možnost volby pomocí přepínačů a široké škály stimulujících efektů. Další variantou jsou např. dobrodružné místnosti, kde jsou základem měkké vybavení, umístění různých překážek, schodů, kuličkových bazénů apod. Tyto místnosti poskytují cennou příležitost pro aktivnější klienty vyjádřit sama sebe, ale i různorodý prostor či koutky a zákoutí, jež mohou klienti využít jako prostor úniku před pozorností ostatních.²⁶

Líbí se mi myšlenka, že Snoezelen je především světem kouzel a jako takový využívá stimulace všech lidských smyslových orgánů. Na první pohled nás upoutá vizuální percepce multisenzorických místností a to v podobě světélkujících tubusů

²⁶ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://snoezelen.sk/cz/prirucka-pro-tvurce-snoezelen-i-hutchinson-haggar/>

naplněných vodou či jinými látkami – např. voskem, otáčející se nebo se jinak pohybující reflektory, které vytvářejí světelné efekty na stěnách a v prostorách pokojů, světélkující a fosforeskující různě dlouhá vlákna, hvězdné nebo, UV světlo, zrcadlové koule a jiné svítílny nabízející množství efektů.²⁷ Jemné změny světla a barev jsou uvolňující a poutavé, naopak velké a náhlé změny ze tmy do světla mohou působit znepokojivě a nepříjemně.²⁸ Další je stimulace sluchového vnímání. Existuje velké množství místností, které jsou zaměřeny pouze na sluchové vjemy, a které obsahují z velké části zvukové pomůcky, např. různé druhy hudebních a doprovodných nástrojů, zvukové hračky, přivolávače deště, větrné a pohybující se zvonkohry, zabudované audio a stereo zařízení ve zdech, které naplňují místnost relaxační i aktivační hudbou atd.²⁹ Při výběru hudby je důležité dbát na zvuk a rozmanitost tónů, jejich výšku, rytmus a interval. V multisenzorických místnostech se používají i různé zvukové efekty jako např. zvuky přírody, ptáků a zvířat, větru či deště. Vyhnout bychom se měli náhlým hlasitým úderům a extrémním variacím tónů, neboť mohou působit znepokojivě a nepříjemně.³⁰ Taktilní stimulace využívaná v multisenzorických místnostech je především minimalistická, je lepší zařídit celou plochu pokud možno, co nejpohodlněji, aby si klienty mohli sednout, popř. lehnout kdekoli je napadne. Zvláště praktické jsou lehké polštáře, vodní nebo vzduchové matrace a různé polohovací vaky. Polštáře, přikrývky a různé tkaniny mohou být pohodlnými a stimulujícími doplňky všech místností. Svou barevností a strukturou povrchu mohou také zútulnit a zpříjemnit prostředí. Čich, vůně a čichové vjemy jsou dalším velmi důležitým ale často málo využívaným smyslem. Aromatické masážní oleje, vonné tyčinky nebo speciální boky s vůněmi jsou stimulující a rozpoznatelné, vytvářející spojitost a asociace s prostředím Snoezelenu.³¹ Stále zapomínaným smyslem, který lze při Snoezelen konceptu využívat je chuť a stimulace chuťových vjemů. Chuť můžeme stimulovat širokou škálou potravin a nekonečným množstvím nápojů.³²

²⁷ Srov. FILATOVÁ, R.; JANKŮ, K. *SNOEZELLEN*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 34. ISBN 978-80-260-0115-7

²⁸ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://snoezelen.sk/cz/prirucka-pro-tvurce-snoezelen-i-hutchinson-haggar/>

²⁹ Srov. FILATOVÁ, R.; JANKŮ, K. *SNOEZELLEN*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 34. ISBN 978-80-260-0115-7

³⁰ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://snoezelen.sk/cz/prirucka-pro-tvurce-snoezelen-i-hutchinson-haggar/>

³¹ Srov. tamtéž.

³² Srov. tamtéž.

Jak již bylo řečeno, vše se odvíjí od přání a potřeb klienta a dále na profesionalitě terapeuta-průvodce, který dokáže odhadnout přání a stav uživatele. Mnoho klientů Snoezelenu s radostí, sebevědomě a nezávisle objevuje své okolí. Jiní mohou vyžadovat při odpočinku nebo objevování pomoc a vědomí, že při nich někdo stojí. V obou případech je podstatné umožnit dané osobě dělat věci svobodně. Záměrem je vytvořit atmosféru, ve které si vyzkouší nové situace, odpočine si nebo naopak zažije interakce, které by jinak nezažil. Tohoto se nedá dosáhnout, když je klient v napětí nebo se na něj vyvíjí tlak nějakými očekáváními. Účinky jemného světla a zvuku spolu s přítomností podporující osoby spolu sdílející zážitky zvýší důvěru a do budoucna zlepšuje komunikaci mezi klientem a terapeutem. Pro terapeuta je nanejvýš podstatné, aby vnímal komunikaci klienta v multisenzorické místnosti. Zvláště pokud se klient nedokáže samostatně pohybovat, je nutné si všímat každé komunikace, jako například zvuky, výrazy obličeje a řeči těla. Rozpoznání pohodlí a nepohodlí, radosti nebo nespokojenosti pak terapeutovi umožní, co nejvhodněji a nejprospěšněji využívat čas strávený v místnosti. Stejně tak to dodá uživateli zpětnou vazbu, že je váženou osobou, s vlastními právy a svou důstojností.³³

1.4 Typy využití metod Snoezelenu

Na základě několika hledisek jako je zaměření metody, cílová skupina či odborná kvalifikace rozlišujeme různé druhy využití metody *snoezelenu* a to:

1. Snoezelen jako terapeuticky orientovaný přístup
2. Snoezelen jako pedagogicko-podpurný přístup
3. Snoezelen jako volnočasová aktivita

1.4.1 Snoezelen jako terapeuticky orientovaný přístup

- lze ji provádět za přítomnosti *snoezelen* terapeuta, speciálního odborníka (pedagog s doplňkovou kvalifikací pro *snoezelen*). Pro využití *snoezelenu* jako terapeutického přístupu je vyžadováno odborné zázemí terapeutů. Musí existovat plánovaný a cílený postup, založený na komplexní diagnostice klienta, dále nesmí chybět zpětná vazby

³³ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na [www: http://snoezelen.sk/cz/prirucka-pro-tvurce-snoezelen-i-hutchinson-haggar/](http://snoezelen.sk/cz/prirucka-pro-tvurce-snoezelen-i-hutchinson-haggar/)

evaluace a efektivita. Při diagnostice se zaměřujeme na hlavní oblasti, jako je osobní anamnéza, vývoj postižení, důležité informace týkající se všech smyslových systémů, pohybových schopností, intelektuálního vývoje, komunikace, interakce, příjemných a nepříjemných podnětů, možnosti motivace a podpory. Při využívání toho přístupu je nezbytná i spolupráce s rodinou, často také bývá využívána v kombinaci s jinými terapeutickými metodami, jako je muzikoterapie, ergoterapie, psychomotorická terapie, terapie senzorycké integrace, arteterapie, dramaterapie, terapie hrou atd.

1.4.2 Snoezelen jako pedagogicko-podpůrný přístup

- tento přístup je zaměřen především na podporu procesu výchovy a vzdělávání na školách. Dítě by se zde za pomoci pedagoga či vychovatele mělo naučit něco nového, čeho by bez této podpory a využití této metody nedosáhlo. Všeobecné cíle jsou pak stanoveny takto:

- podpora kognitivních procesů,
- rozšíření zkušeností s okolním světem,
- podpora vnímání a intenzivní přijímání podnětů,
- zlepšení koncentrace,
- integrace do sociálních struktur, (budování základních vztahů),
- aktivace a podpora procesů učení,
- podpora seberealizace,
- uvolnění.

Multisenzorická místnost *snoezelen* s cílem celkového uvolnění je využívána hlavně v zařízeních s celodenním nebo celoročním pobytem, kde je omezený prostor a stále stejné prostředí, které může vyvolávat či vytvářet stres. Na školách jsou multisenzorické místnosti využívány jako úplně jiné prostředí, kde je žákům umožněno zažít nové situace, rozvíjet a stimulovat smysly, vybudovat si nové vazby, nacházet řešení vzájemných problémů apod.

1.4.3 Snoezelen jako volnočasová aktivita

- snoezelen jako možnost využití volného času a získávání nových zážitků je určena pro každého a všem věkovým kategoriím. A právě jako volnočasovou aktivitu bych tuto metodu ráda rozšířila do všech domovů pro seniory. Při využití tohoto přístupu nabízíme klientům nové zážitky, fyzické i psychické zklidnění, zotavení, harmonizaci, načerpání sil a výběr z mnoha příjemných aktivit. Lze jej aplikovat bez přímého, předem plánovaného, terapeutického nebo pedagogického záměru. Nejdůležitější je zde zásada svobodné volby, volnost a dostatek času. Terapeut zde dává pouze impuls, představuje jednotlivá zařízení a v případě nutnosti usměrňuje situaci v případě nebezpečné situace. Klienta samotného motivuje nejen prostředí, ale hlavně nové předměty, materiály, pomůcky a techniky, které jej vedou k aktivaci a stimulaci.³⁴

1.5 Konkrétní příklady využívaných metod

Podle autorky knihy SNOEZELEN-MSE R. Fialové je Snoezelen konceptem především tereapeutickým.

„Snoezelen terapií můžeme nazvat takový způsob práce s klientem, kterou řídí kompetentní, proškolený odborník, jehož jednání vede ke zmírnění nebo odstranění potíží klienta. Nezbytnou součástí Snoezelen terapie je plán terapie přiměřené délky s jasně specifikovaným cílem vycházející z komplexní diagnostiky podmíněné doložitelnou zpětnou vazbou v podobě relevantní dokumentace. Snoezelen terapeut svou praxi vykonává pod trvalou supervizí.“³⁵

Uvažujeme-li o Snoezelenu jako o terapii pak:

- musí obsahovat cíl – předem naplánovaný, systematický, jasný
- musí být založena na komplexní diagnostice klienta, uživatele

³⁴ Srov. PONECHALOVÁ, D., *Snoezelen – Úvod do tematiky*. Bratislava: 3lobit, o.z., 2009.

³⁵ FILATOVÁ, R., *SNOEZELEN-MSE*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 87. ISBN 978-80-905419-3-1

- průběh pobytů musí být sledován a průběžně hodnocen
- musí následovat zpětná vazby, zjištění efektivity
- stanovení cíle vždy záleží na možnostech klienta, průvodce/terapeuta a prostředí
- terapie by měla vycházet z psychoterapie.

Koncepce Snoezelenu nám dovoluje také prolínání s mnoha dalšími terapiemi a terapeutickými postupy. V multisenzorické místnosti můžeme využívat např.:

- Muzikoterapie – je jednou z nejčastěji využívaných metod. Oblíbené jsou jak aktivní, tak i receptivní postupy (zpěv, hra na nástroje, poslech hudby, ale i tanec, zpěv, rytmické hry apod., které napomáhají k lepší komunikaci, vyjadřování pocitů, uvolnění atd.
- Dramaterapie – stále více se ukazuje, že multisenzorické prostředí je vhodným prostředím i pro řešení sociálních vztahů, problémů dětí i dospělých se začleněním a resocializací, nácviku sociálních rolí atd. Dramatizace, vyprávění textů, hraní divadla a další techniky souvisí s procvičováním paměti, zlepšováním soustředění a zvýšením pozornosti.
- Biblioterapie – spočívá v myšlence – „*jen si tak číst...*“. Tato myšlenka je vhodná především pro seniory a klienty staršího věku. Místnosti Snoezelenu tvoří ideální prostředí pro aktivní i pasivní biblioterapii.
- Aromaterapie – je v podstatě nedílnou součástí multisenzorických místností. Využívá éterických olejů, vonných lamp i tyčinek při práci v místnosti. Zde je kladen důraz na pečlivé nastudování působení specifických vůní, aby u klienta nedošlo k opačné reakci, než je požadováno.

- Arteterapie, Ergoterapie – tvůrčí činnost a činnosti spojené s vytvářením artefaktů můžeme v místnostech Snoezelen využívat tehdy, pokud k tomu máme vyhovující podmínky.
- Animoterapie – blízkost zvířat vytváří v lidech často pocity a emoce, které nejsme schopni jiným způsobem vyvolat.

K dalším často využívaným metodám patří tzv. metody podpůrné, kam řadíme např. Koncept Bazální stimulace, Vogelův koncept Prenatálních místností, Psychomotorika atd. Dalšími tzv. facilitačními (usnadňujícími) metodami jsou: rehabilitační masáže, aplikované pohybové metody a masáže, Bobathova metoda, metoda Veronicy Sherbone, míčkování, terapie objetím, Vojtova metoda, atd.³⁶

³⁶ Srov. FILATOVÁ, R.; JANKŮ, K. *SNOEZELLEN*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 46. ISBN 978-80-260-0115-7

2. SENIOŘI

2.1 Vymezení pojmu stáří

„Stárnutí a stáří je specifický biologický proces, který je charakterizován tím, že je dlouhodobě nakódovaný, je nevratný, neopakuje se, jeho povaha je různá a zanechává trvalé stopy. Jeho rozvoj se řídí druhově specifickým zákonem. Podléhá formativním vlivům prostředí.“³⁷

Definicí pojmu „stáří“ se objevuje hned několik dle oboru, který se tímto fenoménem zabývá, proto je jednoznačné vymezení velmi nesnadné. Na stáří se můžeme dívat z pohledu medicínského, sociálního, pracovního, psychologického, atd. Pichaud³⁸ uvádí, že stáří je období, kdy se výrazně mění dosavadní způsob života. Produktivní člověk přechází pozvolna do období stárnutí a stáří. Nejvýraznějšími mezníky uvědomění si tohoto období pak jsou odchod a osamostatnění dospělých dětí a narození vnoučat, známé pod pojmem „syndrom prázdného hnízda“. Druhým významným milníkem je pak odchod do penze. Postupně dochází k citelnému úbytku sil, zpomalování životního tempa a často i zhoršování zdravotního stavu. V důsledku těchto změn může docházet i ke zhoršení ekonomické situace. V tomto období se senioři musí také velmi často vyrovnávat s úmrtím partnera či vrstevníků, uvědomují si i svou konečnost a je na nich, jak přijmou a jak se vyrovnají se svou smrtelností.³⁹ Tvaroh např. hovoří o stárnutí jako o pochodu, který obecně vede k úbytku sil, ke zpomalení až uhasnutí životních pochodů a jeho zakončením je přirozená smrt.⁴⁰

Je důležité si uvědomit, že žijeme v době, kdy je stárnutí populace celosvětovou problematikou a očekávané výrazné stárnutí společnosti se nevyhne ani České republice. Tento fakt vyžaduje aktivní přístup všech profesionálů a aktivní hledání optimálních řešení ve všech sférách společenského života. Stále rostoucí množství seniorů tvoří heterogenní skupinu, ve které nacházíme jak zdravé, tak i nemocné jedince. Je důležité si uvědomit, že všichni mají nárok na odpovídající profesionální

³⁷ PACOVSKÝ, V., HEŘMANOVÁ, H. *Gerontologie*. Praha: Avicenum, 1981, str. 57. ISBN 08-044-81

³⁸ PICHAUD, C., THAREAUOVÁ, I. *Soužití se staršími lidmi*. Praha: Portál, 1998, str. 82. ISBN 80-7178-184-3

³⁹ Srov. DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, str. 10. ISBN 978-802-4741-383.

⁴⁰ Srov. JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006, 96, str. 7. ISBN 80-736-8110-2.

zdravotní i sociální péči, která bude zachovávat jejich důstojnost a práva i ve vysokém věku.⁴¹

2.1.1 Biologická dimenze stáří

Proces biologického stárnutí je dán především genetickými dispozicemi, životním stylem a probíhá individuálně u každého jedince. Obecně lze říci, že jde o veškeré vývojové změny organismu probíhající na organické úrovni. Tyto změny představují zejména opotřebování orgánů, zpomalený metabolismus či pokles biologických adaptačních mechanismů. Dle Pacovského patří k typickým funkčním změnám:⁴²

- úbytek funkcí na úrovni molekulární, tkáňové, orgánové a systémové,
- vyčerpání buněčných rezerv, které se projevují především při reakci organismu na určitou zátěž,
- zpomalení většiny funkcí.

Mezi další rysy biologického stárnutí člověka řadíme snížení elasticity orgánů a tkání, významná je snížená funkce endokrinních žláz, dále je ovlivněna distribuce tělesných tekutin, kdy klesá podíl intracelulární tekutiny v těle. Dochází též ke změnám ve složení organismu, tzn., že ubývá netučné tělesné hmoty, zvyšuje se obsah tělesného tuku a dochází k ukládání vápníku, který postupně proniká do membrán a buněk. V důsledku atrofii meziobratlových plotének a shrbeným držením těla dochází ke zmenšení postavy. S tím souvisí i pokles pružnosti kosterních svalů, ubývá svalových snopců, zmenšuje se schopnost prodloužené svalové námahy. Dalším znakem je vzhled kůže, vznikají vrásky, kůže je suchá, tenká a svraštělá. Šedivý vlasy, řídnou a vypadávají, také nehty rostou ve stáří pomaleji, objevují se na nich podélné rýhy a dráhy.⁴³ Časté jsou též poruchy spánku ve vyšším věku, patří sem i obtížné usínání, časté noční buzení, pocit nedostatečné hloubky spánku a pravidelné probouzení se v časných

⁴¹ Srov. DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, str. 10. ISBN 978-802-4741-383.

⁴² JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006, 96, str. 22. ISBN 80-736-8110-2.

⁴³ Srov. BARTKO, D. *Moderná psychohygienu*. 6. slov. vyd. Bratislava: Obzor, 1990, str. 434. ISBN 978-802-1501-027.

ranních hodinách provázené pocity nevyspání a únavy. K dalším biologickým ukazatelům stáří patří metabolické změny, změny v oběhovém systému, v respiračním systému, ale i vylučovacím a trávicím systému a samozřejmě dochází ke snížení výkonnosti smyslových orgánů. Vedle chuti, čichu a vnímání hmatových podnětů je nejméně výraznější oslabení zraku a sluchu.⁴⁴

2.1.2 Psychologická dimenze stáří

Se všemi výše uvedenými tělesnými změnami úzce souvisí i změny v psychickém vývoji jedince. Obě tyto oblasti spolu úzce souvisí a navzájem se ovlivňují. U seniorů bývají tyto psychické změny nejvíce spojeny se změnou osobnosti, do popředí se dostávají negativní vlastnosti a rysy osobnosti.⁴⁵ Osobnost každého jedince je nutné posuzovat jako psychologický celek. Integrita osobnosti zůstává zachována, obvykle dochází ke změnám jen v dílčích funkčních schopnostech osobnosti, jako je např. poznávání, vnímání, paměť, představy, myšlení atd. Ve struktuře osobnosti může docházet k přesunu pořadí hodnot, cílů a potřeb. To nám vysvětluje proč některé potřeby a věci jsou v popředí zájmu seniorů, proč se tak často a rádi vracejí k některým dřívějším zájmům a naopak jiné opouštějí. Rovněž citové prožívání ztrácí na intenzitě, zůstávají netečnými a často u nich převládá touha po soukromí a pohodlí. Ne všechny psychické změny však nutně znamenají změnu k horšímu, naopak. Např. se zvyšuje vytrvalost, což prospívá zvláště při monotónní tělesné či duševní činnosti. Většinou se také zvyšuje trpělivost a pochopení pro motivy jednání vrstevníků, nechybí jim soudnost, stálost v názorech a vztazích, a v neposlední řadě s věkem se zlepšuje i rozvaha („moudré stáří“).⁴⁶

⁴⁴ Srov. JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006, 96, str. 22. ISBN 80-736-8110-2.

⁴⁵ Srov. DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, str. 12. ISBN 978-802-4741-383.

⁴⁶ PACOVSKÝ, V. *Geriatrická diagnostika*. 1. vyd. Praha: Scientia Medica, 1994, 150 s. Sv. 5. ISBN 80-855-2632-8.

2.1.3 Spirituální dimenze stáří

Od okamžiku, kdy si člověk poprvé uvědomí, že stárne, dá se říci, že začíná problém jeho reakce a adaptace na stáří.⁴⁷ Prožívání stáří závisí na individualitě každého jedince. Osobní přístup seniora k vlastnímu stáří závisí především na jeho osobnosti a povahových rysech. Odráží se zde hodnoty a postoje z jeho celého předchozího života a životních zkušeností, jež jej ovlivňovaly. Podle těchto postojů se objevují u seniorů různé pocity při očekávání stáří, různé reakce na změny provázející stárnutí apod.⁴⁸

Někteří autoři klasifikovali základní typy reakcí na příchod stáří. Nejznámější je tzv. „pět strategií adjustace na stáří“, které uvedl už v roce 1966 D. B. Bromley:

- Konstruktivní přístup – ideální forma adaptace. Člověk je smířen se stárnutím, je soběstačný, těší se ze života, je otevřený, přizpůsobivý a tolerantní. Snadno navazuje kontakty s druhými lidmi, počítá s jejich oporou, stanovuje si přiměřené cíle a plány. Vůči životu je optimistický, spokojený a má smysl pro humor.
- Strategie závislosti – patří k „oblíbeným“. Obecně jedinec se chová více pasivně a je nesoběstačný. Není ctižádostivý, očekává pomoc od druhých. Na prvním místě je pro něj odpočinek, pohodlí a bezpečí. Bývá podezřavý a neochotný vůči kontaktům s ostatními lidmi, protože by bylo narušeno jeho pohodlí. Preferuje klidné rodinné zázemí a bezpečí.
- Obranná strategie – je typická pro člověka, který žil především pro práci a v práci. Pro člověka profesně a společensky úspěšného, který v životě spíše dával a sám byl vysoce soběstačný. Odmítá přijmout stáří, bojí se závislosti. Svoji společenskou pozici se snaží tvrdě udržet a do penze odchází až na nátlak.

⁴⁷ Srov. PACOVSKÝ, V. *Geriatrická diagnostika*. 1. vyd. Praha: Scientia Medica, 1994, 150 s. Sv. 5. ISBN 80-855-2632-8.

⁴⁸ Srov. JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006, 96, str. 22. ISBN 80-736-8110-2.

- Nepřátelský postoj – tato strategie je „zhoubná“ a to nejen pro člověka samotného, ale i vůči jeho okolí. Vinu za své úspěchy svaluje na jiné, je agresivní a podezřívavý, mrzutý, závistivý, nepřátelský k mladým lidem, neschopen konstruktivně realisticky reagovat. Žije spíše sám, často v izolaci.
- Strategie sebenenávisti – člověk je nepřátelský vůči sobě samému. Připisuje si všechnu vinu za své nezdary a svůj život hodnotí kriticky až pohrdavě, netouží ho prožít znovu. Cítí se osaměle a zbyteční.

Všechny výše zmíněné strategie se v životě samozřejmě vyskytují v různých variacích a kombinacích, záleží nejen na samotném jedinci, ale i předchozích životních zkušenostech, které daného jedince ovlivňovali. Charakteristické rysy povahy, jakkoliv jsou dány, jsou zároveň ovlivnitelné. Vhodné, kladné povahové vlastnosti lze násobit a kultivovat, čímž lze vědomě a účinně potlačovat ty nežádoucí a negativní rysy. Doslova platí, že o stáří, jeho přijetí a kvalitě stáří rozhoduje z velké míry především **člověk sám**.⁴⁹

⁴⁹ Srov. HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Panorama, 1990, str. 114-116. Pyramida (Panorama), Sv. 5. ISBN 80-703-8158-2.

3. VÝZNAM KONCEPTU SNOZELEN PRO LIDSKY DŮSTOJNÉ STÁRNUTÍ

*„Člověk může přijít o všechno kromě jediného,
nikdo mu nemůže vzít poslední lidskou svobodu;
vybrat si za jakýchkoliv okolností
svůj vlastní přístup, svou vlastní cestu.“*

Viktor E. Frankl

Jak uvádím na začátku této práce koncept Snoezelen se jako relaxační a terapeutická metoda začal původně aplikovat výhradně u osob s těžkým mentálním postižením, ale v průběhu několika posledních let se Snoezelen místnosti začínají objevovat stále častěji i v domovech důchodců, speciálně pro seniory s trpící demencí či Alzheimerovou chorobou. Velký úspěch u seniorů v celé západní Evropě zažil Snoezelen již v 90. letech minulého století. V současnosti existuje pouze v Nizozemsku přibližně 70 Snoezelen místností v zařízeních pro lidi s demencí. Sám Ad Verheul uvádí, že myšlenka na implementaci Snoezelenu do 24hodinové péče v domově pro seniory či pro lidi trpící demencí vznikla již počátkem osmdesátých let. Je zajímavé, že nejdříve se zvedl odpor rodin, jejichž členové demencí trpěli. Tím hlavním důvodem byl právě základ konceptu Snoezelenu, který byl původně vytvořen pro lidi s těžkými vícečetnými postiženími. Naštěstí brzy po zavedení konceptu Snoezelen do 24hodinové péče o lidi s demencí se situace změnila a Snoezelen si získal své opodstatněné místo.⁵⁰ Cílem těchto místností je v první řadě snížit agresivitu a apatii klientů právě pomocí multisenzorického prostředí, které tyto místnosti nabízejí. Prostřednictvím podnětů jako jsou světelné a zvukové efekty, dotykové plochy, relaxační hudba či příjemná vůně éterického oleje dochází k stimulaci vnějších smyslů, jako jsou zrak, sluch, hmat, čich či chuť, jak již bylo řečeno výše. Pobyt v těchto multisenzorických místnostech stimuluje u seniorů emoční prožívání a zlepšuje komunikaci, dochází ke zlepšení nebo stabilizaci kognitivních funkcí. Vytváří se prostředí, které vyvolává pěkné a příjemné vzpomínky, klient se aktivuje ke starým návykům, oživuje si vzpomínky, čímž posiluje svou identitu

⁵⁰ Srov. FILATOVÁ, R., *SNOEZELEN-MSE*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 7. ISBN 978-80-905419-3-1

a tím si upevňuje svou autonomii.⁵¹ Ad Verheul sám uvádí, že prostřednictvím aktuálních a celosvětových vědeckých studií o působení Snoezelen konceptu v oblasti péče o lidi s demencí se Snoezelen stále rozvíjí. Výsledky jsou již nyní velice pozitivní, obzvláště je viditelné snížení stereotypního chování, obyvatelé institucionální péče jsou méně apatičtí, dochází k omezení agresivního chování, ale také je zaznamenán úbytek medikace, speciálně léků, které mají vliv na chování člověka. Dle slov Ada Verheula se Snoezelen koncept stav v domovech pro seniory, v zařízeních, které pečují o seniory, o lidi s demencí a o lidi s postižením součástí denní péče. Je začleněn do denního programu a tvoří již nyní neoddelitelnou součást základní péče.⁵²

3.1 Bioetické principy

Bioetické principy najdeme zformulovány v klasickém díle Beauchampa a Childresse *Principles of Biomedical Ethics*, které poprvé vyšlo v roce 1979.⁵³ Autoři v něm pojednávají o čtyřech základních principech bioetiky. Tyto principy se od té doby objevují v každé učebnici bioetiky. Jedná se o princip „neškodění“, „dobročinnosti“, „autonomie“ a „spravedlnosti“. Výhodou je, že tyto principy jsou formulovány tak volně, že se na nich všichni shodnou. Na druhou stranu je nevýhodou, že tyto principy zcela nevyčerpávají oblast sociální práce. Nesmíme se tedy domnívat, že tyto principy pokrývají všechny problematické situace sociální práce a že bychom si mohli vystačit s jejich znalostí.⁵⁴ Pro svou práci jsem se rozhodla zvolit princip lidské důstojnosti, o kterém blíže pojednám níže.

⁵¹ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na [www: http://snoezelen.sk/cz/smyslova-stimulace-u-lidi-s-alzheimerovou-nemoci-a-demenci/](http://snoezelen.sk/cz/smyslova-stimulace-u-lidi-s-alzheimerovou-nemoci-a-demenci/)

⁵² Srov. FILATOVÁ, R., *SNOEZELLEN-MSE*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 8. ISBN 978-80-905419-3-1

⁵³ Ve své práci používám páté vydání z roku 2001: BEAUCHAMP, T. L. - CHILDRESS, J. F. *Principles of Biomedical Ethics*. Oxford University Press, 2001.

⁵⁴ Srov. VÁCHA, M. Čtyři principy lékařské etiky. In VÁCHA, M. - KÖNIGOVÁ, R. - MAUER, M. *Základy moderní lékařské etiky*. Praha: Portál, 2012, s. 55-56.

3.1.1 Princip lidské důstojnosti

Aniž bychom si to uvědomovali, s principem lidské důstojnosti se setkal nevědomky asi už každý z nás. Týká se totiž současných, mnoho diskutovaných témat jako je ochrana vznikajícího života (problémy související s umělým přerušáním těhotenství), ale i jeho ukončení (problém eutanazie), dále se týká genové technologie, problematiky transplantace a v poslední době i experimentování s člověkem. A právě zmíněný princip lidské důstojnosti je hlavním kritériem při většině etických soudobých rozhodování. V této souvislosti bych ráda zmínila, že již z dávné minulosti dodnes existuje přísné dodržování bioetických principů či kodexů bioetických směrnic, které jsou veřejnosti spíše známy např. pod Hippokratovou přísahou, jež skládají tradičně příslušníci lékařských profesí. Primární rolí všech těchto kodexů a přísah je, aby bylo možné definovat a legitimovat profesionální léčebnou péči a specifikovat tak standardy praxe i standardy chování těch, kteří tuto praxi vykonávají, vč. jejich kompetencí. Obvykle obsahují tyto témata:⁵⁵

- základní hodnoty, ze kterých plyne etická kvalifikace konkrétního rozhodování,
- povinnosti, které z toho plynou pro léčitele (resp. i pro pacienta),
- žádoucí postoje léčitele (označovány též jako „ctnosti“).

Pro mě nejdůležitějším principem z pohledu mé bakalářské práce je **princip lidské důstojnosti osoby**. Tento vychází z pojmu samotné osoby člověka jakožto základní kategorie personalistické filozofie a lze jej definovat následujícím způsobem:

*„Všechna etická rozhodnutí, včetně těch, která se týkají péče o zdraví, musí uspokojovat vrozené i kulturní potřeby každé lidské osoby jakožto člena lidského společenství“.*⁵⁶

Obecně lze tedy říci, že péče o zdraví musí sloužit osobám lidí, jejichž personalita se uskutečňuje právě v lidském společenství. Východiskem tedy je usilovat o konsenzus respektující priority a hodnoty jednotlivých potřeb člověka. Prvním

⁵⁵ Srov. ONDOK, J. P. *Bioetika, biotechnologie a biomedicína*. 1. vyd. Praha: Triton, 2005, str. 60. ISBN 80-725-4486-1.

⁵⁶ ONDOK, J. Petr. *Bioetika, biotechnologie a biomedicína*. 1. vyd. Praha: Triton, 2005, str. 61. ISBN 80-725-4486-1.

dokumentem, kde je tento princip zmíněn je Charta lidských práv z roku 1948. Později byla vypracována řada dokumentů, které blíže specifikovaly některá základní práva zakotvená právě v Chartě se zřetelem k bioetickým problémům.⁵⁷

Velký vliv na pojetí lidské důstojnosti mělo dle Ondoka i křesťanství. Existuje celá řada dokumentů církevních institucí jako např. kongregace pro nauku víry, biskupské konference apod., které vyjadřují postoje a řešení opírající se o pojem osoby, nebo naopak i kritiku, týkající se řešení právě bioetických problémů, v nichž chybí respektování osoby člověka. Lidská důstojnost je z pohledu křesťanství tedy dána tím, že člověk byl stvořen Bohem, tedy „k Božímu obrazu“. Člověk je zde chápán jako jednota těla a duše. Bytost, která v sobě jakožto tělesná bytost zahrnuje prvky hmotného světa, ale zároveň v něm mohou dosahovat svého vrcholu a pozvedají hlas k svobodnému chválení stvořitele. Mezi další křesťanské důvody důstojnosti osoby člověka patří jeho schopnost, nebo výsada hledat a nalézat pravdu a také to, že je morální bytostí, že své činy posuzuje dle svědomí a na základě svobody. I když svoboda člověka není absolutní, neboť může být jeho vinou narušena, zneužita či nesprávně interpretována, jak jsme tomu svědky i dnes. Dokonce se jí někdy člověk vzdá záměrně a to hlavně z neschopnosti převzít odpovědnost za svou volbu a potřebou ztratit se v anonymitě společnosti. Důstojnost, která člověka odlišuje mezi vším tvorstvem je i jeho uvědomění si vlastního zániku, vědomí vlastní smrti a nevyhnutelné spění k tomuto ukončení existence na tomto světě. Dle křesťanského učení je „důstojnost osoby člověka v poslední instanci dána tím, že Bůh v Kristu přijal lidství a svým učením a především svým lidským osudem zahrnujícím jeho smrt a vzkříšení dal lidství novou dimenzi skrze naději na nesmrtelnost“⁵⁸.

⁵⁷ Srov. ONDOK, J. Petr. *Bioetika, biotechnologie a biomedicína*. 1. vyd. Praha: Triton, 2005, str. 61. ISBN 80-725-4486-1.

⁵⁸ ONDOK, J. Petr. *Bioetika, biotechnologie a biomedicína*. 1. vyd. Praha: Triton, 2005, str. 62. ISBN 80-725-4486-1.

3.1.2 Lidská důstojnost ve stáří

Pojem „lidská důstojnost“ v každém z nás asi vyvolá jako první pocit „úcty“, ale i „osobní svobody“ popř. „autonomie“. Je to slovo, které má tisíce podob i užití. Ottův slovník naučný definuje důstojnost takto:

„Důstojnost jest tolik, jako zasloužilost, hodnost, cena osobní, vážnost (v chování), ve smyslu konkrétním i úřad čestný. Vaše [Důstojnost]-i vyskytuje se jako titul praelátův, opatův, představených kathedrálních a kollegiatních kapitol. [Důstojný] tolik jako stálý, věrný (kdo dostojí svému slovu), dále vážný, zasloužilý, hodný něčeho vůbec a cti zvláště. Odtud vyskytuje se [Důstojnost] (reverendus) jako titul nižšího duchovenstva. Veledůstojný (admodum reverendu), titul kanovníkův kathedrálních atd., vysoce důstojný (amplissimus), titul praelátův, opatův, nejvýše důstojný, nejdůstojnější (reverendissimus) titul biskupů atd.“⁵⁹

Já sama se ovšem přikláním k definici vycházející z humanistické tradice a to, že důstojnost vyplývá ze samotné podstaty lidského bytí a tedy, že náleží člověku již od početí. V tomto případě se jedná o tzv. inherentní či ontologickou důstojnost, kdy je tato přisuzována všem bez ohledu na věk, barvu pleti, sociální postavení, vyznání či zdravotní stav.

Zvláště v dnešní „konzumní“ společnosti mi připadá, že se do popředí dostává definice kontingentního pojetí důstojnosti, kdy se tato přisuzuje člověku na základě určitých kvalit člověka, jeho způsobu života a zohledňuje se jeho individuální zásluha, společenský výkon nebo jeho postavení ve společnosti.⁶⁰ Žijeme v době, která na nás klade vysoké nároky. Buď chytrý, krásný, zdravý, ale také měj dostatek materiálního zajištění, ať už se jedná o peníze či movité věci. Buď úspěšný, oblíbený, měj rodinu, užívej si života. A právě pod tímto diktátem si mnohdy ani neuvědomujeme, jakými přísnými soudci se někdy stáváme. Nejen ke svému okolí, ale kolikrát i sami k sobě. Já bych se nyní zaměřila na tu první možnost a to je – náročnost ke svému okolí. Jakoby si někteří dnešní mladí neuvědomovali, že i oni jednou nebudou moci být v práci 14 hod., že i oni se unaví, onemocní a možná, že v důchodovém věku budou silně pociťovat finanční tíseň. To o čem tady mluvím, je stáří. Tak jako jsem v úvodu mluvila o

⁵⁹ Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému dílu šestého svazek druhý. Praha: Sdružení pro Ottův slovník naučný, 2003, str. 229. ISBN 80-720-3492-8.

⁶⁰ Srov. ŠRAJER, J. *Lidská důstojnost a sociální práce*. Sociální práce/Sociálna práca. České Budějovice.: Asociace vzdělavatelů v sociální práci. 2/ 2006. str. 114-119. ISSN 1213-6204

potlačování lidských práv a lidské důstojnosti u politicky nevyhovující spoluobčanů, tak dnes vnímám já „odsouvání“ seniorů na okraj společnosti. Mnohdy až vzrůstající „ageismus“, odpor ke stáří, zbavování práv starších lidí apod. Až příliš často dnes dochází ke snižování hodnoty staršího člověka, která spočívá minimálně ve zkušenostech, moudrosti, prožitcích, životním údělu a jistého nadhledu nad prožitým životem. Lidská společnost v minulosti hojně čerpala životní moudrost od svých prarodičů. A nejenom moudrost, ale veškeré informace a zkušenosti, historiky, tradice, povídky apod. se předávaly pouze ústní formou a to od těch nejstarších. Mnoho konfliktů řešila „rada starších“ apod. Dnes díky lehkému přístupu k informacím i „kultu mládí“ se v naší společnosti vytrácí důležitost a úcta ke starším. Bohužel je tento vliv silně podporován i veřejnými sdělovacími prostředky, který ukazuje seniory jako snadno ovlivnitelné osoby, osoby neschopné přizpůsobit se technologickým změnám apod. Lékařka Marta Munzarová považuje respekt k lidské důstojnosti za úhelný kámen medicíny, bez něj by se lékařská disciplína stala etickou parodií.⁶¹ Podobně i my můžeme říci, že respekt k lidské důstojnosti lze považovat za úhelný kámen péče o seniory.

Stále ovšem existují veřejné sektory, kde lidská důstojnost hraje důležitou roli a my bychom měli dbát na to, aby se tato „úcta“ právě v těchto odvětvích kladla na první místo. Těmito sektory mám především na mysli zdravotnictví a pak pečovatelské služby, péče poskytované v domovech pro seniory, hospicovou péči a paliativní péči. Pojetí důstojnosti v těchto zařízeních můžeme definovat pomocí třech pojmů, které uvádí samotní senioři jako pro ně nejdůležitější:⁶²

- **Úcta k sobě a k druhým**

Tento pojem velmi úzce souvisí s důstojností a odráží naše hodnocení lidí. Úctou k sobě ukážeme, nakolik si ceníme sebe sama. A úctou k ostatním zase vyjadřujeme, jakou hodnotu vidíme v nich. To, jak s lidmi zacházíme, se odráží v jejich vnímání sebe samých, na jejich sebehodnocení ale hlavně na jejich sebeúctě. Zničit sebeúctu starší osoby je někdy tak snadné. Ale umět s druhým zacházet s úctou je v praxi velmi obtížné a v konečném důsledku je jedním z hlavních cílů každého sociálního pracovníka,

⁶¹ Srov. MUNZAROVÁ, M. Důstojnost člověka a lékařská etika. *Časopis lékařů českých*, Praha: Česká lékařská společnost J.E. Purkyně, 2011, roč. 150, č. 9, s. 499-501. ISSN 0008-7335.

⁶² Srov. Kolektiv autorů. *Respektování lidské důstojnosti, Příručka pro odbornou výuku, výchovu a výcvik studentů lékařských, zdravotnických a zdravotně-sociálních oborů*, První dobrá, 2004, Cesta domů – projekt Paliativní péče v ČR.

obzvláště pak v péči o seniory. H. Rotter uvádí, že člověk si svou skutečnou hodnotu dokáže plně uvědomit až ve chvíli, kdy je milován. Jakmile člověk, potažmo starý člověk, cítí, že je někým milován, sám se snáze přesvědčí o své hodnotě a jedinečnosti.⁶³

- **Autonomie**

Autonomií rozumíme uznání a respektování práva určitého člověka, je to způsob, jak projevit určitému člověku úctu. Autonomie je schopnost řídit, zvládat a ovlivňovat způsob svého každodenního života, a to podle vlastních pravidel a představ. Zachování určité nezávislosti je pro mnoho starých lidí **zásadní** pro udržení své lidské důstojnosti.

- **Participace**

Pro prožívání pocitu důstojnosti je velmi důležité nejen zapojení se do rozhodování o vlastním životě a péči, ale i nabytí pocitu smysluplnosti a participace v životě určité komunity. Zájem o okolní dění dodává pocit „životnosti“ a důstojnosti, nejde pouze o zaplnění času, ale jde o děláni něčeho, co seniory obohacuje, díky čemu mohou růst a pocítit znovu svou důležitost jako lidské bytosti.

Bohužel v praxi se lidská důstojnost jako nedílná součást péče o pacienty mnohdy nerespektuje a s nemocným je zacházeno jako s „věcí“. Dochází často k odosobnění, což je pro seniora velmi nedůstojné a klient takové služby se pak může cítit pouze jako předmět byznysu zdravotnického zařízení a člověk jako „živá vnímající bytost“ se v tomto světě byznysu jaksí vytrácí. Není mým úkolem zde soudit přepracované lékaře či sestřičky, ale bohužel nejčastěji dochází k těmto negativním jevům právě ve zdravotní péči. I dnes se setkáváme ze strany lékařů či zdravotních sester s ignorací, přehlížením pacientů (neschopnost a nechuť naslouchat, či odpovídat), hrubostí až ponižováním pacientů.

Je nutné si uvědomit, že naše populace stárne, přibývá starých a velmi starých lidí, kteří budou odkázáni na naši pomoc. Ať už pomoc sociálního systému, ale především pak pomoc zdravotnického systému. Mělo by být naší prioritou vychovat si lékaře, sestřičky, pečovatelky, sanitáře ale sociální pracovníky, kteří budou nejen ctít

⁶³ Srov. ROTTER, H. *Důstojnost lidského života. [základní otázky lékařské etiky]*. Vyd. 1. Překlad Marek Skovajsa Praha: Vyšehrad, 1999, str. 26. Cesty (Vyšehrad), sv. 5. ISBN 80-702-1302-7.

lidskou důstojnost, ale budou seniory vnímat jako hodnotné lidské bytosti, které si zaslouží jejich zájem a péči, jakoby to byly jejich vlastní rodiče. Při předpokladu, že jako rodinný příslušník své rodiče ctím a starám se o ně s láskou, která jim přísluší, neboť právě jím vděčím za svůj život. A právě asi v tomto rodinném souznění bychom měli vychovávat své děti, abychom pro ně jednou nebyli jen přítěží, které je potřeba se zbavit a i když se jedná o naše rodiče, „uklidit“ je dožít do domova seniorů či jiného „doživacího“ zařízení bez zachování zájmu a úcty k nim, jako k našim stvořitelům.

Nejdůležitější tedy vidím snahu o zachování lidské důstojnosti, obzvláště navzdory nepříznivým okolnostem, jako **základní lidské hodnoty**. Vždyť, co nás jiného odlišuje od zvířat než právě „lidství“, které dává každému právo na svobodu, svobodu rozhodnutí a svobodu volby. Neuznávám diktaturu a obávám se jejího návratu, proto je důležité zachovat uznání a obnovení hodnot v demokracii. Jako klíčové se v tomto smyslu pak jeví zachování lidské důstojnosti jako zachování úcty především k osobní identitě člověka, a to nejen v oblastech zdravotní a sociální péče. Nedovolme, aby technika a technologická řešení zdravotních problémů podryvala lidskost péče a lidské hodnoty přejímané z generace na generaci. Bohužel jsme svědky toho, že pod vlivem fragmentace zdravotní a sociální péče, nedostatečným počtem lidských zdrojů a díky úsporným opatřením, dochází k jakémusi odlidštění a znečitlivění personálu.⁶⁴ Nedovolme, aby bylo s našimi rodiči, prarodiči zacházeno jako s předměty, ale aby byly vždy brány jako lidské bytosti se svými právy a svou autonomií. Vraťme tedy respekt, úctu a podporu (nejen ke starším) lidem na přední místa lidských hodnot a hlavně etického chování, podle kterého se bude ubírat naše společenství do budoucnosti. Na úplný závěr mi dovolu citaci z filmu Diktátor v podání Charlie Chaplina:

„Potřebujeme spíše lidskost než mechanizaci, potřebujeme spíše laskavost než vychytralost. „Bojujme za nový svět, který dá všem šanci pracovat, budoucnost mladým a zabezpečí staré!“⁶⁵

⁶⁴ Srov. Kolektiv autorů. *Respektování lidské důstojnosti, Příručka pro odbornou výuku, výchovu a výcvik studentů lékařských, zdravotnických a zdravotně-sociálních oborů*, První dobrá, 2004, Cesta domů – projekt Paliativní péče v ČR.

⁶⁵ MIK INURU, Charlie Chaplin s nejemotivnějším proslovem ve filmu Diktátor, 7.10.2012, [online], [cit. 2014-11-24] Dostupné na www : <http://www.inuru.com/index.php/art/film/477-chaplin-diktator-projev>

3.2 Pozitivní dopady konceptu Snoezelen na seniory

Snoezelen poskytuje především seniorům prostředí pro relaxaci prostřednictvím jemné stimulace. V mnoha případech jde také o sociální kontakt s ostatními v příjemné atmosféře. Tím, že neexistuje žádný tlak na dosažení nějakého výsledku, dochází k vytvoření důvěry a tím pádem může dojít i ke zlepšení komunikace mezi všemi zúčastněnými. Zvláště senioři, kteří se cítí často zmateni okolním prostředím a nároky, které se od nich vyžadují, zdá se benefitují ze základních a primárních smyslových podnětů, které právě Snoezelen nabízí. Jemné podněty mají uklidňující efekt, který napomáhá uvolňování napětí. Pečovatel (zaměstnanec nebo rodina) mají z využívání Snoezelenu také užitek, neboť získávají nový úhel pohledu. Snaha pečovatele něco vymyslet, povzbuzovat a usměrňovat není nutná, což poskytuje prostor pro relaxaci.⁶⁶ Důležitou součástí léčby je i resocializace a remotivace, tedy zachování sociálních dovedností klienty, schopnost sebehodnocení, stimulace a oživení zájmů. Dalšími technikami, které se často při práci se seniory využívají jsou: paměťový trénink, aktivační trénink, sensorický trénink či reminiscenční terapie a psychoterapie. Samozřejmě i zde při práci se seniory využíváme neverbální techniky jako je muzikoterapie, arteterapie, ergoterapie, taneční a pohybová terapie, vždy dle možností klienta. Dochází tak ke stimulaci neverbální komunikace s okolím, zmírňuje se fyzické a emoční napětí.⁶⁷

Je důležité si uvědomit, že život seniorů se stále prodlužuje a to, jak se umíme postarat o své seniory, vypovídá i o celé naší společnosti. Všichni potřebujeme stimulaci a odpočinek. Je to základní kámen pro relaxaci a regeneraci každého jedince. Zatímco pro majoritní populaci existují různá komplexní zařízení, jen málo jich je pro lidi s poruchami vnímání, děti s ADHD či mentálním postižením nebo právě pro seniory či seniory trpící demencí, Alzheimerovou či jinou chorobou. Snoezelen se snaží tento nepoměr změnit. Základem konceptu Snoezelen je přístup ke klientovi, který předává jedinci „s postižením“ nebo „bez“ **moc nad průběhem činností** ve Snoezelenu. Snižuje se tlak na přizpůsobení klienta nebo podání výkonu a **dává možnost volby**, základní prvek pro odpočinek a relaxaci. Zatímco ostatní aktivity, terapie a výuka mohou

⁶⁶ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na [www: http://snoezelen.sk/cz/co-je-snoezelen-otazky-a-odpovedi/](http://snoezelen.sk/cz/co-je-snoezelen-otazky-a-odpovedi/)

⁶⁷ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na [www: http://snoezelen.sk/cz/smyslova-stimulace-u-lidi-s-alzheimerovou-nemoci-a-demenci/](http://snoezelen.sk/cz/smyslova-stimulace-u-lidi-s-alzheimerovou-nemoci-a-demenci/)

pokračovat, Snoezelen nabízí pro jednotlivce i terapeuta dodatečnou možnost relaxace, objevování a vyjádření sebe samého v otevřené atmosféře důvěry a radosti. Pro mnoho uživatelů poskytuje Snoezelen místnost širokou a ideální škálu podnětů, jaké možná ještě neznají. Při využívání na pravidelné bázi rozšiřuje Snoezelen škálu zážitků a možností, stejně jako obohacuje kontakt s lidmi a věcmi.⁶⁸

3.3 Snoezelen jako součást péče pro seniory s demencí

Jak uvádí R. Filatová u klientů s demencí dochází k poruchám paměti, zhoršení koncentrace, koordinace, často ke ztrátě schopnosti plánování. Mezi další projevy patří neschopnost rozhodovat se, chápat souvislosti, problémy mají i logicky přemýšlet, snižují se jim jazykové schopnosti, zhoršuje se jim i vyjadřování a schopnost najít to správné slovo. Člověk s demencí není schopen popsat objekty nebo situace. Nejtypičtějším symptomy jsou ovšem dezorientace a to jak prostorová, tak časová, neschopnost rozpoznat blízké, situační dezorientace (neschopnost vyhodnotit důsledky svého jednání). Je nutné zde zmínit, že většina lidí s demencí trpí minimálně jednou psychickou poruchou či poruchou chování. Řadíme se apatie, problémy s příjmem potravy, psychická labilita, depresivní symptomy, přehození biorytmu, různé strachy, fobie, akustické i optické halucinace, snaha a pud utíkat, hromadění zásob a schovávání věcí atd. Cílem konceptu Snoezelen je v první řadě u těchto klientů rozpoznat a pochopit pocity a podněty na základě jejich chování. Reagovat na ně takových způsobem, aby to bylo přínosem pro samotného klienta i terapeuta. Snahou je zachovat stávající kvalitu života a podporovat vzájemné porozumění a pochopení.⁶⁹

Pozitivní vlivy, které metoda Snoezelen nabízí, mohou potvrdit i provedené studie v Kings Park Community nemocnici ve Velké Británii, která byla prezentována na stránkách „SNOEZELLEN.SK: Informační a servisní portál k práci v multisenzorickém prostředí.“ Studie se uskutečnila ve spolupráci se společností ROMPA, s 20 pacienty s demencí, během 4 týdnů, kdy pacienti navštěvovali Snoezelen místnost s frekvencí 3x do týdne. V závěru této studie je konstatováno, že zkušenosti ze

⁶⁸ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://snoezelen.sk/cz/co-je-snoezelen-otazky-a-odpovedi/>

⁶⁹ Srov. FILATOVÁ, R., *SNOEZELLEN-MSE*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014, str. 92-93. ISBN 978-80-905419-3-1

Snoezelen terapií s pacienty s demencí jsou obecně pozitivní. Sledovaní pacienti dokázali udržet pozornost, projevovali spokojenost a zůstávali během sezení většinou klidní. Byl zaznamenán obecný nárůst na úrovni štěstí a celkového zájmu o takováto sezení. Závěrem lze říci, že z uvedeného vyplývá obecně uklidňující a příjemný zážitek pro pacienty po pobytu ve Snoezelen místnosti.⁷⁰

Dalším zařízením, kde již využívají pozitivního vlivu pobytu v multisenzorické místnosti a zařadili jej do standardní péče pro seniory je komplex Buckner Villas V Austinu. Zde v roce 2010 slavnostně otevřeli svou první Snoezelen místnost. Nejdříve byla místnost určena pro relaxaci, později se pod vedením odborného týmu začaly potvrzovat blahodárné účinky na klienty Snoezelen terapie, především pak na klienty trpící demencí či Alzheimerovou nemocí. I zde uvádějí, že je velmi důležité posoudit potřeby a reakce klienta na různé prvky multisenzorického prostředí, tak aby mohlo být maximálně využito Snoezelen efektu. Všichni chtějí něco jiného, a to, co je uklidňující pro jednu osobu, může být zneklidňující pro druhého. Ovšem díky propracovanému systému sledování a hodnocení Snoezelen terapií, potvrzují pracovníci tohoto komplexu pozitivní vliv nejen na klienty, ale i na personál komplexu a dokonce zde mají i pozitivní reakce od rodinných příslušníků, kteří zde navštěvují své příbuzné.⁷¹

3.4 Snoezelen terapie v ČR a na Slovensku pro seniory

Při zjišťování, kde se setkáváme s využitím konceptu Snoezelenu v praxi jsem bohužel nenarazila na žádné zařízení v blízkosti Českých Budějovic. Je i přesto potěšující, že seznam institucí, kde s tímto konceptem ve spojení se seniory pracují, se stále rozšiřuje. Zde uvádím přehled některých z nich:⁷²

- Dobromysl, o.p.s., Bezručova 928, 266 01 Beroun

⁷⁰ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na [www: http://snoezelen.sk/cz/geriatrici-klienti-osoby-s-demenci-snoezelen-u-lidi-s-demenci/](http://snoezelen.sk/cz/geriatrici-klienti-osoby-s-demenci-snoezelen-u-lidi-s-demenci/)

⁷¹ Srov. TherapeuticRecreationDirectory, *QualityofLife*[online], [cit. 2014-02-17] dostupné na [www: https://www.recreationtherapy.com/.../QualityofLife](https://www.recreationtherapy.com/.../QualityofLife)

⁷² *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na [www: http://snoezelen.sk/cz/snoezelen-v-cr-a-sr/](http://snoezelen.sk/cz/snoezelen-v-cr-a-sr/)

- Domov pro osoby se zdravotním postižením Leontýn, Roztoky 52, 270 23 Křivoklát
- Domov sociálních služeb a zařízení pro seniory Horelica, Horelica 107, 022 01 Čadca
- Domov sociálních služeb, Kukorelliho 17, 087 01 Giraltovce
- Domov sociálních služeb Méta, Pod Kanáлом 5, 038 61 Lipovec - Vrútky
- Domov sociálních služeb pro děti a dospělé INTEGRA, Tylova 21, 831 04 Bratislava
- Domov sociálních služeb pro děti a dospělé s vícenásobným postižením, Sibírska 69, 831 02 Bratislava
- Domov sociálních služeb profesora Karola Matulaye pro děti a dospělé, Lipského 13, 841 01 Bratislava
- Domov sociálních služeb středisko DSS Detva, Pionierska 850/13, 962 12 Detva
- Domov sociálních služeb, středisko ve Vidiné, Zvolenská 9, Vidiná
- Domov sociálních služeb Symbia, Moyzesova 50, 960 01 Zvolen
- SENIOR centrum Blansko, p.o., Pod Sanatorkou 2363/3, 678 01 Blansko

Ráda bych zde uvedla krátký popis zařízení a stručný popis práce s konceptem Snoezelen, vč. vybavení místnosti a to u posledního jmenovaného a to SENIOR centra Blanska, p.o., Blansko. Toto zařízení poskytuje sociální služby v Domově pro seniory a Domově se zvláštním režimem. Klienty Domova pro seniory jsou senioři ve věku nad 65 let, kteří vzhledem ke snížené soběstačnosti nemohou žít samostatně v domácím prostředí. Mezi klienty Domova se zvláštním režimem patří senioři nad 65 let věku s Alzheimerovou nemocí či jiným typem demence. V tomto zařízení jsou dvě Snoezelen místnosti. První multisenzorická místnost je provozována od roku 2011 a jejím hlavním rysem je, že je laděna do tmavě zelené vč. koberce, závěsů i zbytek vybavení místnosti. Zdi jsou světlé, aby je bylo možné využít na projekci. Druhá místnost je menší a její barevné ladění je světlé, má barvu bílé kávy a je vybavena houpací sítí. Ve vybavení najdeme vodní sloupy, zrcadlovou kouli, závěsná optická vlákna, rohové matrace, reflektory, domácí kino, zrcadla, projektory, obrázkové kotouče – mraky, stromy, tropické ryby, tropičtí ptáci, velryby, hvězdná obloha, motivy přírody, zahrada atd.

plazmové koule, didaktické tabule, stropní osvětlení se stmívačem apod. Snoezelen zde využívají především jako terapeutickou aktivitu s cílem stimulovat smyslové vnímání, rozvíjet motoriku, kognitivní a samozřejmě komunikační dovednosti. I zde je základní snahou navodit u klientů pocit uvolnění a relaxace. Multisenzorického prostředí využívají také pro další terapie jako je např. muzikoterapie, aromaterapie, reminiscenční terapie a bazální stimulaci.⁷³

⁷³ Srov. *Snoezelen.sk*[online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://snoezelen.sk/cz/senior-centrum-blansko-p-o-pod-sanatorkou-23633-678-01-blansko/>

ZÁVĚR

Žijeme v době, kdy naše populace nezadržitelně stárne, stárnutí populace je nejcharakterističtějším rysem demografického vývoje České republiky i dalších rozvinutých zemí Evropy. A tento vývoj bude i v dalších letech pokračovat. Díky sociálnímu rozvoji, lepším životním i pracovním podmínkám, pokrokům v medicíně a stále více prosazováním sociálních práv vede k tomu, že méně lidí dnes umírá předčasně v dětství nebo během produktivního života. Takto získané roky života jsou hodnoty samy o sobě. Díky tomu má více lidí možnost prožít delší život než tomu bylo v minulosti a starší lidé tak tvoří stále významnější část populace než kdykoliv v minulosti. Přibývající počet starších lidí představuje v důsledku zvyšujícího se vzdělání a zlepšujícího se zdraví potenciál pro sociální a ekonomický rozvoj. Dle Českého statistického úřadu by měli lidé starší 65 let v roce 2030 tvořit 22,8 % populace, v roce 2050 pak 31,3 %, což představuje 3 miliony osob. Mezi hlavní principy politiky přípravy na stárnutí z pohledu Ministerstva práce a sociálních věcí patří důraz na lidská práva, respektování genderového aspektu problematiky stárnutí, celoživotní přístup ke stárnutí a zdraví, důraz na rodinu a mezigenerační vztahy, zvláštní pozornost věnovaná menšinám (seniorům zdravotně postiženým, trpícím demencí, duševně nemocným, seniorům z etnických menšin atd.).⁷⁴

V minulosti byl starý člověk uznáván, většinou se těšil úctě a vážnosti, ale jak jsem již uváděla výše proměny životního stylu a celé společnosti tyto zvyklosti změnily. V současné době žije většina seniorů osamoceně ať už doma nebo v ústavech. A právě zde vidím cestu jak zapracovat koncept Snoezelen do standardní péče o seniory. Všichni jednou zestárneme a ti šťastnější, kteří budou stárnout a umírat v kruhu své rodiny budou chtít trávit svůj volný čas nejen s dětmi a vnoučky, mohou v tomto konceptu najít ono pověstné smíření se stářím a se smrtí. Přístup ke stáří a vyrovnání se smrtí je v této životní etapě každého člověka to nejdůležitější. Člověk se musí naučit prožívat každý okamžik svého života jako neopakovatelnou a jedinečnou možnost, která nám byla dána. Právě v tomto vidím příležitost pro ty, kteří zůstanou na podzim života osamocení, bez rodiny a někoho, kdo by se o ně postaral. Pro ty, kteří skončí v ústavní péči, a přesto budou chtít žít dál a naplňovat svou lidskou důstojnost bez strachu, že

⁷⁴ Srov. MPSV, *Příprava na stárnutí*, [online], [cit. 2014-09-25] dostupné na [www: http://www.mpsv.cz/cs/2856](http://www.mpsv.cz/cs/2856)

budou někomu na obtíž nebo že se stanou navždy už jen „babi“ či „děda“ z pokoje č. 124. Dopřejme našim seniorům pocit, že jsou stále „někdo“ s kým se ještě počítá. Že nás zajímá jejich názor, jejich zkušenosti, vzpomínky a hlavně, že v nich vidíme „člověka“, který si zaslouží naši plnou pozornost, náklonnost, empatii, pochopení a především lásku, která nás vůbec nic nestojí než krapet toho času.....To, co mám na mysli, nejlépe vystihuje následující citát Matky Terezy z Kalkaty:

„Musíme vědět, že jsme stvořeni k větším věcem než k tomu, abychom byli pouhým číslem na světě, že tu nejsme pro diplomy a tituly, pro tu či onu práci. Ale byli jsme stvořeni, abychom milovali a byli milováni.“⁷⁵

Stáří přece neznamená jen pasivitu, nemoc, úzkost, sociální izolaci, odevzdání se a čekání na smrt. I v tomto pokročilém věku můžeme seniorům nabídnout nové zážitky, které naplní jejich životy láskou a pocitem důležitosti, nebo chcete-li patřičnou důstojností.

⁷⁵ AZcitac.cz, [online], [cit. 2015-03-04] dostupné na www: <http://azcitaty.cz/citaty/matka-tereza/>

Abstrakt

PAPEŽOVÁ, L. *Význam metody Snoezelen pro seniory z hlediska lidské důstojnosti*. České Budějovice 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce Mgr. Martina Pavelková.

Klíčová slova: koncept snoezelen, stáří, lidská důstojnost, multisenzorická místnost

Tato bakalářská práce se zabývá především pozitivními vlivy konceptu Snoezelen na seniory z hlediska udržení lidsky důstojného stáří. V první části seznamuje čtenáře se samotným konceptem Snoezelen, dále popisuje obecně platné a podložené pozitivní vlivy na klienty a uživatele konceptu. V další části se zabývá problematikou stáří a zachování lidské důstojnosti pro naše seniory. Stěžejním pilířem práce je však část, která se zabývá navrhovaným rozšířením volnočasových aktivit pro seniory právě o pobyt v multisenzorické místnosti.

Abstract

Importance of Snoezelen method for the elderly in terms of human dignity

Key words: concept snoezelen, age, human dignity, multisensory room

This thesis mainly deals with positive influences concept of "Snoezelen" on seniors in terms to keep the human dignified aging. The first part introduces the reader to the concept of "Snoezelen", describes the generally applicable and supported a positive impact on clients and users of this concept. The next section deals with the problems of old age and the preservation of human dignity for our seniors. The key pillar of the work is the part that deals with the proposed extension of leisure activities for seniors to reside in a multisensory room.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

BARTKO, D. *Moderná psychohygienu*. 6. slov. vyd. Bratislava: Obzor, 1990. ISBN 978-802-1501-027.

BEAUCHAMP, T. L. - CHILDRESS, J. F. *Principles of Biomedical Ethics*. Oxford University Press, 2001.

DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-802-4741-383.

FILATOVÁ, R., *SNOEZELEN-MSE*. 1. vyd., Tiskárna Kleinwächter, 2014. ISBN 978-80-905419-3-1

HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Panorama, 1990. Pyramida (Panorama), Sv. 5. ISBN 80-703-8158-2.

JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006. ISBN 80-736-8110-2.

Kolektiv autorů. *Respektování lidské důstojnosti, Příručka pro odbornou výuku, výchovu a výcvik studentů lékařských, zdravotnických a zdravotně-sociálních oborů*, První dobrá, 2004, Cesta domů – projekt Paliativní péče v ČR.

MUNZAROVÁ, M. Důstojnost člověka a lékařská etika. *Časopis lékařů českých*, Praha: Česká lékařská společnost J.E. Purkyně, 2011, roč. 150, č. 9. ISSN 0008-7335

ONDOK, J. Petr. *Bioetika, biotechnologie a biomedicína*. 1. vyd. Praha: Triton, 2005, ISBN 80-725-4486-1.

ORIEŠČIKOVÁ, H., HRČOVÁ, J., *Snoezelen*. 1. vyd. VERBUM – vydavatel'stvoKatolíckej univerzity v Ružomberku, 2010. ISBN 978-80-8084-639-8

Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému dílu šestého svazek druhý. Praha: Sdružení pro Ottův slovník naučný, 2003, ISBN 80-720-3492-8.

PACOVSKÝ, V. *Geriatrická diagnostika.* 1. vyd. Praha: Scientia Medica, 1994. ISBN 80-855-2632-8.

PICHAUD, C., THAREAUOVÁ, I. *Soužití se staršími lidmi.* Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-184-3

PONECHALOVÁ, D., *Snoezelen – Úvod do tematiky.* Bratislava: 3lobit, o.z. 2009. ISBN neuvedeno.

ROTTER, H. *Důstojnost lidského života: [základní otázky lékařské etiky].* Vyd. 1. Překlad Marek Skovajsa. Praha: Vyšehrad, 1999. Cesty (Vyšehrad), sv. 5. ISBN 80-702-1302-7.

ŠRAJER, J. *Lidská důstojnost a sociální práce.* Sociální práce/Sociálna práca. České Budějovice.: Asociace vzdělavatelů v sociální práci. 2/ 2006. ISSN 1213-6204.

VÁCHA, M. Čtyři principy lékařské etiky. In VÁCHA, M. - KÖNIGOVÁ, R. - MAUER, M. *Základy moderní lékařské etiky.* Praha: Portál, 2012.

Internetové zdroje

Asociace Asnoez [online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://www.snoezelen-mse.cz/index.php/struktura-asnoez/2-article/3-historie-snoezelenu>

AZcitac.cz, [online], [cit. 2015-03-04] dostupné na www: <http://azcitaty.cz/citaty/matka-tereza/>

MIK INURU, Charlie Chaplin s nejemotivnějším proslovem ve filmu Diktátor, 7.10.2012, [online],[cit. 2014-11-24]Dostupné na www : <http://www.inuru.com/index.php/art/film/477-chaplin-diktator-projev>

MPSV, *Příprava na stárnutí*, [online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://www.mpsv.cz/cs/2856>

Snoezelen.sk [online], [cit. 2014-09-25] dostupné na www: <http://snoezelen.sk/cz/co-je-snoezelen-teoreticky-uvod/>

TherapeuticRecreationDirectory, *QualityofLife*, [online], [cit. 2014-02-17] dostupné na www: <https://www.recreationtherapy.com/.../QualityofLife>

Seznam obrázků

- Obr. 1: Snoezelen efekt (str. 12)
Obr. 2: Bílá místnost (str. 13)
Obr. 3: Bílá místnost při terapii (str. 14)
obr. 4: Bílá místnost při terapii (str. 14)

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Program konference - Terapie z rukou odborníků znamená luxus pro všechny smysly
- Příloha č. 2 Vybavení multisenzorické místnosti, pokoj č. 1
- Příloha č. 3 Vybavení multisenzorické místnosti, pokoj č. 2
- Příloha č. 4 Vybavení multisenzorické místnosti, pokoj č. 3
- Příloha č. 5 STANOVY Asociace konceptu Snoezelen České republiky
- Příloha č. 6 Etický kodex Asociace konceptu Snoezelen České republiky

Příloha č. 1 Program konference - Terapie z rukou odborníků znamená luxus pro všechny smysly

Program konference:

Moderátor: Mgr. Petr Kudělka, viceprezident ASNOEZ®
Jednotlivé jazyky: čeština, slovenština, němčina, angličtina
Konektivní překlad

1. konferenční den - 15. 10. 2014

8:00 - 9:00 Prezence účastníků
9:00 - 9:10 Slavnostní zahájení konference, přivítání hlavních hostů ze zahraničí a ostatních účastníků
9:10 - 9:30 Uvítací projevy - zástupce Masarykovy univerzity v Brně a Asociace konceptu Snoezelen ČR

Dopolední blok:

9:30 - 10:30 prof. Paul Pagliano - Neuroplasticita mozku
10:30 - 11:10 doc. PhDr. Mgr. Jarmila Pipeková, Ph.D. - Výuka Snoezelenu na MU pro studenty speciální pedagogiky
11:10 - 11:50 PhDr. Hana Stachová - Úloha neurotransmiterů v souvislosti s terapií Snoezelen
11:50 - 12:30 Ing. Bc. Hana Vajtová - Smyslová aktivizace® podle Lore Wehner a vztah ke konceptu Snoezelen
12:30 - 13:30 *Přestávka na oběd*

Odpolední blok:

13:30 - 14:10 PhDr. Eva Procházková - Psychobiografie a Snoezelen
14:10 - 14:30 prezentace práce ve Snoezelenu - ZŠI pre sluchovo postihnutých V. Gaňu - Kremnica
14:30 - 14:50 prezentace práce ve Snoezelenu - ZŠ praktická a ZŠ speciální Černovice
14:50 - 15:10 *přestávka - coffee break*
15:10 - 15:45 workshop s videoprezentací
15:45 - 16:20 workshop s videoprezentací
16:20 - 16:55 workshop s videoprezentací
16:55 zakončení prvního konferenčního dne, pozvání na společenský večer a 2. konferenční den

2. konferenční den - 16. 10. 2014

9:00 - 10:00 p. Ad Verheul - Snoezelen, jiný svět
10:00 - 10:40 PhDr. Karolína Friedlová - Bazální stimulace jako součást terapie ve Snoezelen prostředí
10:40 - 11:00 *přestávka - coffee break*
11:00 - 11:40 Bc. Renáta Filatová, speciální pedagog - Je podmínkou Snoezelen terapie Snoezelen místnost?..
11:40 - 12:20 Mgr. Hana Nedělková - Kinestetická mobilizace ve Snoezelenu
12:20 - 13:00 prim. MUDr. Jarmila Zípserová - Rehabilitace & Snoezelen
13:00 zakončení konference, pozvání na konferenci nadnárodních konceptů 2015
Změna programu vyhrazena

V průběhu konference budou pokřtěny dvě knihy:

Polohování ve Snoezelenu, R. FILATOVA

Snoezelen je když Aneb Snoezelen v česko-slovenském pojetí, R. FILATOVA, PhDr. H. STACHOVÁ

Těm, kteří se zúčastní konference i galavečera, nabízíme výhody v podobě 20% slevy na výrobky Kreativního ateliéru MAXIM-ZDR CZ® společnosti BAZALSNUZ®, generálního sponzora konference.

Pracovníkům sociálních služeb bude vydáno osvědčení o 9 hodinách (12 vyučovacích hodin) celoživotního vzdělávání dle § 111, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a zdravotnickým pracovníkům přiděleny 4 kreditní body za každý den účasti.

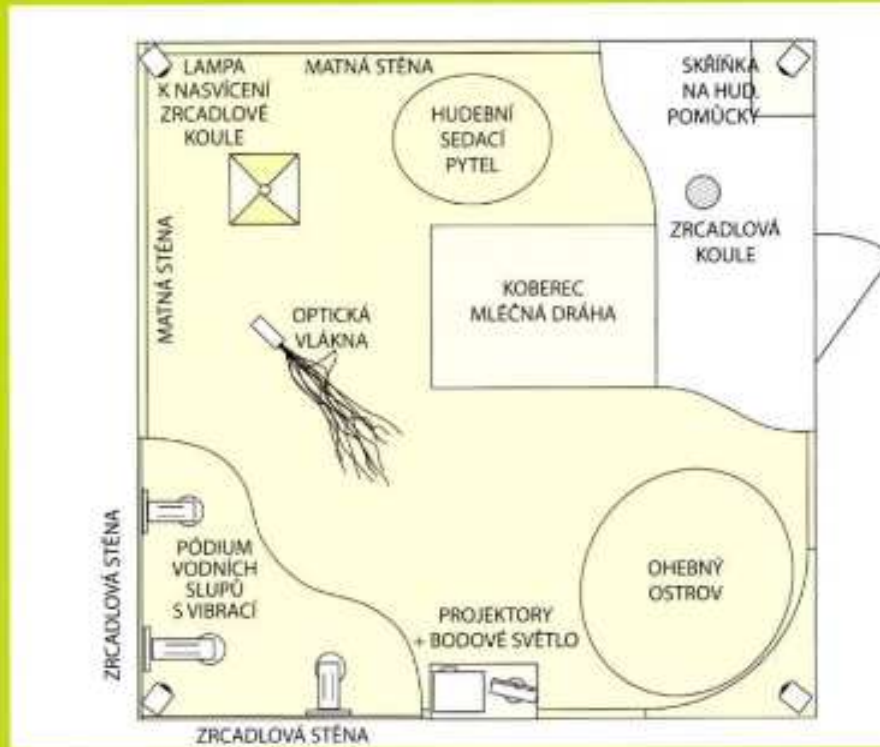
Generální sponzor

Příloha č. 2 Vybavení multisenzorické místnosti, pokoj č. 1

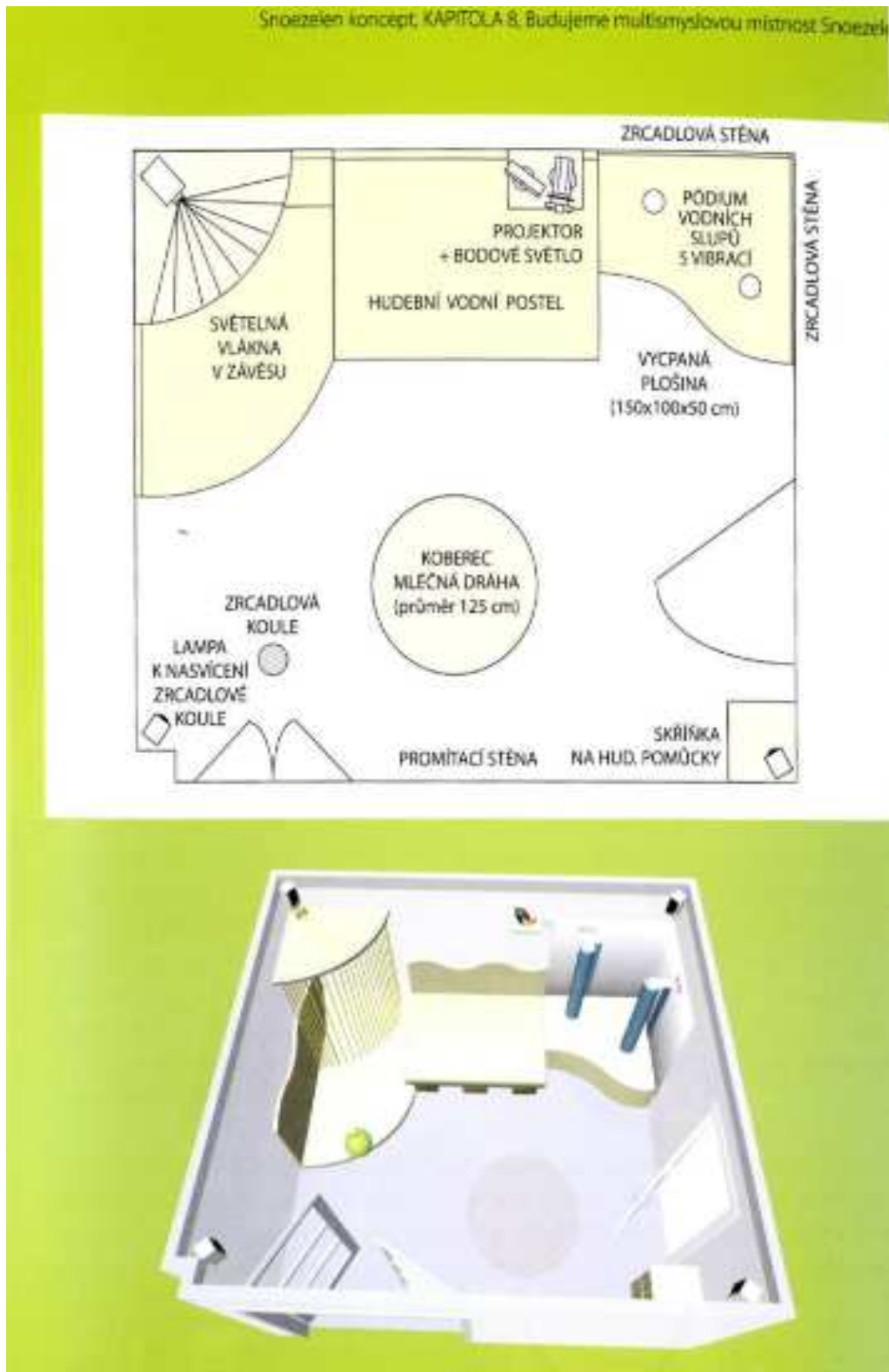

Příloha č. 3 Vybavení multisenzorické místnosti, pokoj č. 2

Snoezelen koncept, KAPITOLA 8, Budujeme multismyslovou místnost Snoezelen

Příloha č. 4 Vybavení multisenzorické místnosti, pokoj č. 3

Příloha č. 5 STANOVY Asociace konceptu Snoezelen České republiky

STANOVY Asociace konceptu Snoezelen České republiky

ve znění schváleném dne: 7.3.2011

I.

Úvodní ustanovení

Název občanského sdružení: Asociace konceptu Snoezelen České republiky
(dále jen asociace)
Sídlo: Vítkovická 3080/10, Moravská Ostrava, PSČ 702 00

II.

Postavení a působnost

1. Sdružení s názvem **Asociace konceptu Snoezelen České republiky** (dále jen asociace) je dobrovolná organizace, sdružující členy s profesním zaměřením na základě společného zájmu.
2. Asociace je právnickou osobou.
3. Působnost asociace je na území celé České republiky.

III.

Poslání a cíl činnosti asociace

Cílem činnosti asociace je:

- a) sdružovat zájemce i odborníky a prosazovat společné zájmy a potřeby členů **Asociace konceptu Snoezelen České republiky**
- b) dbát na profesionalitu svých členů a jimi poskytovaných služeb, a tím přispívat k rozvoji konceptu Snoezelen
- c) zajišťovat nové poznatky a prohlubovat zájem o koncept Snoezelen, např. formou workshopů, odborných stáží, konzultací, vydáváním odborných publikací
- d) vzdělávat dospělé, především pořádáním vzdělávacích akcí, seminářů, konferencí, apod.
- e) získávat granty a dotace
- f) reprezentovat své členy a jejich činnost v mezinárodních sdruženích,
- g) předkládat návrhy a spolupracovat se státními orgány při přípravě a zavádění legislativních i dalších opatření v oblasti vzdělávání dospělých
- f) spolupracovat s obdobnými institucemi, koordinovat činnost, vzájemnou výměnu a šíření

- odborných informací a zkušeností členů asociace
- g) umožňovat šíření informací, prohlubovat vědomosti členů i zájemců o Snoezelen prostřednictvím seminářů, výcviků, školení, supervizí a jiných forem vzdělávání
 - h) realizovat výzkum v oblasti konceptu Snoezelen

IV.

Členské záležitosti

1. Členem asociace se může stát každá osoba, instituce, která naplňuje poslání asociace a požádá o členství v písemné nebo elektronické přihlášce, souhlasí se Stanovami Asociace konceptu Snoezelen České republiky (dále jen „stanovy“) a zaváže se tyto stanovy podáním přihlášky dodržovat.
2. Členství vzniká po schválení Výkonným výborem asociace ke dni zaplacení členského příspěvku a osvědčuje se vydáním Členského listu.
3. Členství zaniká:
 - a) písemnou výpovědí (oznámením) ze strany člena,
 - b) zánikem instituce,
 - c) úmrtím člena asociace
 - d) písemným zrušením ze strany asociace pro opětovně nebo hrubě neplnění či porušení povinností člena, popřípadě pro jeho jednání, které je v rozporu s posláním a stanovami asociace nebo s jinými jejími zásadními dokumenty.
4. Postup a rozhodování v členských záležitostech upravuje Organizační a volební řád Asociace konceptu Snoezelen České republiky (dále jen „Organizační a volební řád“)

V.

Práva a povinnosti členů asociace

1. Člen má právo zejména:

- a) účastnit se veškeré činnosti asociace i rozhodování o jejích záležitostech,
- b) požívat výhod a služeb, které asociace svým členům poskytuje nebo zprostředkovává,
- c) volit a být volen do orgánů asociace,
- d) předkládat své návrhy a podněty, připomínky a stížnosti orgánům asociace,
- e) obracet se na příslušné orgány asociace s žádostí o pomoc při řešení profesních problémů.

2. Člen je povinen zejména:

- a) podílet se na činnosti asociace, vystupovat v souladu s jejím posláním a cíli, hájit a prosazovat její zájmy i dobré jméno,
- b) dodržovat stanovy asociace i další přijaté řídicí dokumenty asociace,

- c) plnit úkoly, kterými ho asociace pověří, chránit její majetek a prostředky,
- d) uhradit ve stanovené výši členské příspěvky.

VI.

Orgány asociace

1. Orgány asociace jsou:

- valná hromada

volené orgány:

- výkonný výbor,
- prezident a viceprezidenti,
- kontrolní komise.

2. Funkční období volených orgánů činí 4 roky.
3. Způsob volby volených orgánů asociace upravuje Organizační a volební řád.
4. Způsob jednání a rozhodování valné hromady i volených orgánů asociace upravuje Organizační a volební řád.
5. Pro platnost rozhodování volených orgánů asociace platí zásada přítomnosti nadpoloviční většiny a nadpolovičního počtu hlasů přítomných.

A. Valná hromada

1. Je vrcholným orgánem asociace. Svolává ji výkonný výbor nejméně jedenkrát za rok.
2. Valná hromada je usnášeníschopná, je-li přítomna nadpoloviční většina členů. Nesejde-li se ve stanovenou dobu potřebný počet členů, koná se valná hromada o půl hodiny později za jakéhokoliv počtu přítomných členů.
3. Rozhoduje o všech záležitostech asociace, vyplývajících z obecně závazných předpisů i ze stanov a návazných dokumentů, zejména:
4. projednává a schvaluje:
 - stanovy asociace a změny v nich,
 - další řídicí dokumenty asociace, např. Organizační a volební řád a Finanční a kontrolní řád Asociace Snoezelen konceptu ČR, o.s. (dále jen „Finanční a kontrolní řád“),
 - zprávy o hospodaření asociace,
 - plány činnosti asociace a zprávy o jejich plnění, výši členských příspěvků a příspěvkový režim, kontrolní zprávy.
 - volí a odvolává volené orgány asociace,
 - schvaluje vnitřní organizační, ev. regionální členění asociace, zvláště ustavení stálých komisí a odborných sekcí.

B. Výkonný výbor

1. Je statutárním a řídicím orgánem asociace.
2. Přijímá na tomto základě všechna zásadní opatření k zabezpečení činnosti i rozvoje asociace, zejména:
 - a) zabezpečuje plnění rozhodnutí valné hromady, programu a plánu činnosti celé asociace i svých, včetně jejich finančního a materiálního krytí, předkládá o tom valné hromadě zprávy a návrhy na opatření,
 - b) schvaluje smlouvy a dohody jménem asociace; jménem výkonného výboru asociace jednájí prezident nebo viceprezidenti, kteří také mají právo podepisovat smlouvy; finanční operace podléhají kontrasignaci dvou osob s podpisovým právem v bance, z nichž nejméně jedna musí být prezident nebo viceprezident.
3. Vystupuje v úloze zaměstnavatele podle obecných předpisů.
4. Může delegovat vybrané povinnosti na další orgány či osoby. Toto delegování upravuje Organizační a volební řád.
5. Svolává zasedání valné hromady asociace.
6. Schází se a jedná nejméně jedenkrát za čtvrtletí.

C. Kontrolní komise

1. Je kontrolním orgánem asociace, který dbá především na dodržování stanov asociace a dalších řídicích dokumentů asociace, jakož i obecně závazných předpisů.
2. Své zprávy a zjištění předkládá průběžně výkonnému výboru a souhrnně valné hromadě.
3. Schází se nejméně jednou ročně.

D. Prezident a viceprezidenti

1. Prezident je nejvyšším představitelem asociace. Zastupuje a reprezentuje asociaci navenek.
2. Svolává a řídí zasedání výkonného výboru. Podepisuje oficiální dokumenty asociace.
3. Viceprezidenti jsou stálými zástupci prezidenta.
4. Prezident a viceprezidenti odpovídají za činnost asociace valné hromadě.

VII.

Zásady hospodaření asociace

1. Asociace hospodaří se svým svěřeným majetkem podle:

- a) obecně závazných předpisů,
 - b) finančního a kontrolního řádu schváleného valnou hromadou,
 - c) finančních rozpočtů schvalovaných výkonným výborem.
2. Finančními zdroji asociace jsou především:
- a) členské příspěvky, příspěvky dle bodu III. stanov asociace, z ediční a informační činnosti, z dotací, nadací, darů a podílů na projektech
 - b) příjmy z ekonomické činnosti, např. prodeje služeb mimo hlavní činnost, z prodeje publikací, apod.

Závěrečná ustanovení

VIII.

Zánik asociace

- 1. O zániku asociace rozhoduje valná hromada – k zániku asociace dojde tehdy, pokud se pro něj vysloví minimálně 50% členů asociace.
- 2. V takovém případě zároveň valná hromada rozhodne o majetku asociace, jinak platí obecné předpisy o zániku či likvidaci organizace.

IX.

Platnost a účinnost stanov asociace

- 1. Tyto stanovy nabývají platnosti dnem registrace správním orgánem a účinnosti dnem jejich schválení valnou hromadou.

Příloha č. 6 Etický kodex Asociace konceptu Snoezelen České republiky

Asociace konceptu Snoezelen České republiky

Etický kodex

Úvod

Etický kodex Asociace konceptu Snoezelen České republiky definuje a ustanovuje etické chování člena asociace, je podkladem pro řešení sporných otázek vzniklých ve vztahu člena asociace a klienta, resp. zařízení nebo jiného odborného pracovníka.

Etický kodex upravující jednání svého člena slouží k ochraně před poškozením v důsledku nevhodně použitých postupů a technik.

Etický kodex také obsahuje informace pro instituce, zařízení, zaměstnavatele a zainteresovanou veřejnost.

Etický kodex je závazný pro všechny členy Asociace konceptu Snoezelen České republiky.

Závazné přihlášení se k dodržování etických norem je důležitou podmínkou důvěryhodnosti členů asociace i jejich odborné společnosti.

Obecné zásady

Člen asociace je povinen znát etický kodex a stanovy společné pro všechny a závazně spojené s konceptem Snoezelen, a je povinen je dodržovat.

Odpovědnost vůči ostatním

Práce člena asociace a jeho vztah ke klientům je založený na důvěře a vzájemné informovanosti a očekávání ze strany klienta. Práce souvisí zejména s možnostmi člena asociace, jeho vědomostmi a souvisí úzce s uceleným konceptem Snoezelen.

Člen asociace má v rámci své odbornosti na paměti nejlepší prospěch svého klienta, respektuje práva těch, kteří vyhledali jeho pomoc a vyvíjí spolupráci v souladu s aktuálním stavem dostupného odborného poznání a přiměřené úsilí k zajištění odpovídajícího využití svých služeb. Nesmí doporučovat anebo provádět neodborné úkony.

Člen asociace je povinen poskytnout klientům informace o jejich právech, rolích,

očekávání, omezeních a podstatě konceptu Snoezelen.

Člen asociace je po celou dobu trvání činnosti a práce zodpovědný za udržení jasných hranic rolí.

Důvěrnost

Člen asociace respektuje a chrání důvěrné informace získané v průběhu své práce. Uveřejnění či reprodukce obsahu práce a výsledků práce je možné v odůvodněných případech (výuka, výzkum) pouze se svolením klienta.

Člen asociace je povinen při výkonu svého povolání vést a uchovávat řádnou dokumentaci o své práci, po přiměřenou dobu, která je v souladu s předpisy instituce, ve které pracuje. Je povinen zabezpečit ochranu dokumentace před ev. zničením, zcizením nebo zneužitím.

Zvláště obezřetně musí člen asociace postupovat při vyhotovování odborných zpráv, posudků, potvrzení, doporučení a jiných formách veřejného prohlášení. Údaje v nich obsažené musí souhlasit se skutečností, být formulovány přesně a nedvojznačně, a musí dostát formálním teoretickým nárokům ohledně podstaty konceptu Snoezelen.

Odborná kompetence

Člen asociace, který vykonává své povolání a činnost v rámci konceptu Snoezelen, je povinen se dále odborně vzdělávat tak, aby byl způsobilý poskytovat svou péči kvalifikovaně. Prostřednictvím vzdělávacích aktivit, výchovné či jiné praxe sleduje nejnovější vývoj v dané oblasti konceptu Snoezelen.

Člen asociace má rozpoznat hranice svých odborných schopností a řešit odborně problémy svých klientů jen tehdy, opravňuje-li ho k tomu jeho vzdělání, výcvik a zkušenosti. Neprovádí takové výkony nebo postupy, které jsou mimo oblast jeho praxe, zkušenosti, výcviku a vzdělání. Nestačí-li jeho kvalifikace nebo není-li z nějakého důvodu schopen či ochoten poskytnout odbornou pomoc, doporučí klienta do péče jiného odborníka, nebo pomůže klientovi vyhledat jiné služby.

Člen asociace jedná v rámci odbornosti tak, aby veškeré terapeutické úsilí bylo směřováno k prospěchu klienta.

V případě, že by osobní problém nebo vnější nebo vnitřní konflikt člena asociace mohl narušit nebo jinak ovlivnit jeho pracovní výkon nebo odborný posudek, vyhledá odpovídající odbornou konzultaci (supervizi) nebo pomoc odborníků zaštiťujících Asociaci konceptu Snoezelen České republiky.

Člen asociace nevyužívá svých profesních vztahů k prosazování vlastních zájmů.

Člen asociace je povinen zabránit zneužití konceptu Snoezelen a jeho používání bez odborných předpokladů a vzdělávání.

Inzerování služeb

Člen asociace může přiměřeným způsobem informovat veřejnost o jím poskytovaných službách.

Při poskytování informací dbá člen asociace na jejich pravdivost, přesnost a jednoznačnost, zejména při poskytování informací o profesní kvalifikaci a zkušenostech. Toto platí i pro informace o charakteristikách jeho zařízení, kvalifikaci jeho zaměstnanců apod.

Členové asociace se mohou veřejně vykazovat členstvím. Jiné použití názvu, iniciál či loga Asociace konceptu Snoezelen České republiky není možné.